

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

De inoverwegingneming van voorstellen in Kamer en Senaat

Recente polemieken in de pers naar aanleiding van de neerlegging van een wetsvoorstel door de heer Jan Verroken, houdende regeling van het taalgebruik in het hoger onderwijs, hebben de aandacht gevestigd op de procedure van de inoverwegingneming van voorstellen ingediend door leden van Kamer of Senaat.

Die procedure vindt haar grondslag in artikel 27 van de Grondwet dat het recht van initiatief aan de Koning en aan elk lid van de Kamer en van de Senaat toekent. De procedure zelf is vastgelegd in de reglementen van Kamer en Senaat.

Art. 50 van het Reglement van de Kamer luidt als volgt:

1. Ieder lid heeft het recht voorstellen te doen. Een voorstel mag niet door meer dan zes leden ondertekend zijn. Het wordt aan de voorzitter ter hand gesteld.

2. Is de voorzitter van oordeel dat het voorstel mag worden toegelicht, dan wordt het, met de toelichting, vertaald, gedrukt en rondgedeeld. In het tegenovergestelde geval wordt het voorstel overgezonden aan de conferentie van de voorzitters, die kan beslissen dat het voorstel moet worden rondgedeeld. In de eerste kolom van het gedrukte stuk staat de door de auteur van het voorstel ingediende tekst.

3. Is de toelichting een maand na de indiening van het voorstel nog niet bij het bureau ingekomen, dan wordt het voorstel als niet bestaande beschouwd.

4. De indiener vraagt de inschrijving op de agenda ter inoverwegingneming.

5. Is het voorstel door ten minste vijf leden gesteund, dan wordt het in bespreking gebracht, en de voorzitter pleegt overleg met de Kamer, die ofwel het haar voorgelegde voorstel in overweging neemt, ofwel het verdaagt, ofwel verklaart dat er geen aanleiding is om het in bespreking te nemen.

6. De beperkingsmaatregelen, bepaald in artikel 31 met betrekking tot de algemene bespreking van de wetsontwerpen en wetsvoorstellen zijn van toepassing op de beraadslaging over de inoverwegingneming.

7. De voorzitter beslist over de verzending overeenkomstig het bepaalde in de nrs. 2 tot 4 van artikel 49.

8. Voorstellen die door de Kamer niet in overweging genomen noch aangenomen werden, mogen in de loop van dezelfde zitting niet opnieuw worden ingediend.»

Art. 44 en 45 van het Reglement van de Senaat schrijven volgende procedure voor:

« Wil een senator een voorstel indienen, dan stelt hij dit op in de vorm van een wetsontwerp, behalve ingeval deze vorm niet geschikt zij voor het ontwerp; hij ondertekent het voorstel en legt het ter tafel bij het bureau, hetzij in dubbele tekst, hetzij in een van beide talen naar keuze van de indiener; in dit laatste geval doet het bureau het vertalen.

Is de voorzitter van oordeel dat het voorstel mag worden besproken, dan wordt het gedrukt in de beide talen en rondgedeeld vóór de vergadering waarop de inoverwegingneming ter behandeling komt.

In het tegenovergestelde geval verwijst hij het met de toelichting naar de bevoegde commissie die bij de Senaat verslag uitbrengt over de ontvankelijkheid van het voorstel. Is dit verslag gunstig, dan wordt het gedrukt in beide talen en rondgedeeld met het wetsvoorstel vóór de bespreking van de inoverwegingneming (Gewijz. 17 juni 1924, 26 juli 1934 en 2 mei 1945).

Art. 45.

Op de gestelde dag wordt de algemene bespreking geopend en vraagt de voorzitter of de Senaat dit voorstel in overweging neemt, het verdaagt of van oordeel is dat er niet over dient beraadslaagd.

Beslist de Senaat dat hij het in overweging neemt, dan wordt het verwezen naar de bevoegde commissie of commissiën.

Indien, bij het verstrijken van de termijn van één maand, te rekenen van de indiening van het voorstel, de toelichting aan het bureau niet werd overhandigd, dan wordt het voorstel als niet bestaande beschouwd. (Gewijz. 23 december 1840, 2 maart 1855, 28 december 1898, 22 december 1903, 2 augustus 1907, 26 juli 1934 en 2 mei 1945.) »

In het verslag dat namens de Commissie voor de herziening van het Reglement van de Kamer tijdens de vergadering van 11 januari 1962 werd neergelegd worden de wijzigingen van de voorgestelde tekst van art. 50 als volgt toegelicht :

« De afschaffing van de afdelingen ontnemt aan de voorzitter de mogelijkheid om de voorstellen, waarop hij geen toestemming tot drukken geeft, voor deze toestemming naar de afdelingen te verzenden. De Commissie stelt daartoe de verwijzing naar de Conferentie van de Voorzitters voor die een beslissing zal mogen nemen.

Sub 7 (nieuw). Zoals voor de wetsontwerpen beslist ook hier de voorzitter over de verzending.

Sub 8 (nieuw). Deze tekst huldigt een parlementaire regel volgens welke het uitgesloten is gedurende dezelfde zitting van de Kamer te vragen zich herhaaldelijk uit te spreken over éénzelfde kwestie. » (1)

In hetzelfde verslag wordt ook duidelijk gemaakt dat de term « voorstellen » niet alleen betrekking heeft op de wetsvoorstellen maar eveneens op alle andere voorstellen, zoals de voorstellen van resolutie door leden van de Kamer ingediend. Dit geldt natuurlijk ook voor de Senaat.

De Reglementen van Kamer en Senaat stellen eigenlijk een procedure in welke uit twee onderscheiden fazen bestaat : de toelating tot drukken en de eigenlijke inoverwegingneming door de wetgevende vergadering zelf.

Uit de hiervoor geciteerde bepalingen (artt. 50 en 44) blijkt immers dat de Voorzitters van Kamer en Senaat in de eerste plaats oordelen over de toelating tot drukken en ronddelen van elk voorstel dat hun is toegezonden. Deze bevoegdheid, die de Voorzitters eigen is, geeft hun de mogelijkheid eventueel voorstellen te weren waarvan de inhoud strijdig zou geoordeeld worden met de Grondwet of die het prestige van het Parlement in het gedrang zouden brengen. Aldus weigerde Voorzitter Poncelet op 3 april 1936 het drukken van een wetsvoorstel van de heer Romsée strekkende tot opzegging van het Frans-Belgisch militair akkoord, omdat het sluiten en opzeggen van verdragen tot de bevoegdheid van de Koning behoort ingevolge art. 68 van de Grondwet.

Is het wetsvoorstel gedrukt en rondgedeeld, dan kan de betrokken wetgevende vergadering het voorstel in overweging nemen, verdagen of verklaren dat er geen aanleiding is om het te bespreken.

We publiceren hierna de lijst van de wetsvoorstellen en voorstellen die sinds 1932 door de Kamer of door de Senaat niet in overweging werden genomen. Uit die preceden ten mag worden afgeleid dat het Parlement de inoverwegingneming weigert in de volgende gevallen :

- omdat het voorstel ongrondwettig is;
- omdat het voorstel de structuur van de Staat in gedrang brengt (voorstellen met federalistische inslag);
- omdat het voorstel in de gegeven omstandigheden niet opportu ren blijkt.

De inoverwegingneming gebeurt dus niet automatisch;

elke Kamer behoudt een soeverein appreciatie recht. De vraag rijst evenwel of de Kamer, wat het voorstel Verroken betreft, er niet goed zou aan gedaan hebben dit eenvoudig in overweging te nemen en te verzenden naar de bevoegde commissie. Men had aldus vele nutteloze polemieken vermeden. Deze wijze van handelen zou ook het vertrouwen van de staatsburgers in de parlementaire instelling versterkt hebben. Velen hebben immers nu het gevoel dat het voorstel van de heer Verroken om loutere opportu niteitsredenen werd afgewezen. Over een zo belangrijke aangelegenheid als de regeling van het taalgebruik in het hoger onderwijs moet in het Parlement, en daar alleen, beslist worden.

* * *

Wetsvoorstellen waarvan de inoverweging sedert 1932 werd geweigerd.

1. *Indiener : de heer Vos.*

Opschrift : Voorstel tot herziening der Belgische Grondwet.

Datum van beslissing : 19-7-1932 (Kamer).

Nr. van het stuk : nr. 177 (1930-1931) - Kamer.

Reden : voorstel met federalistische strekking.

2. *Indiener : de heer Rolin.*

Opschrift : Voorstel tot instelling van een onderzoekscommissie over de financiële inmenging in de Rijksbesturen.

Datum van de beslissing : Senaat - 13-12-1933.

Nr. van het stuk : nr. 26 (1933-1934) - Senaat.

Reden : verzet van de Regering - beschouwd als « politiek manoeuvre » zonder voldoende bewijsgronden.

3. *Indiener : de heer Van Dieren.*

Opschrift : Wetsvoorstel waarbij in sommige gevallen de beschikkingen van artikel 526 van het Strafwetboek niet toepasselijk worden verklaard.

Datum van de beslissing : Senaat - 5-5-1937.

Nr. van het stuk : nr. 162 (1936-1937) - Senaat.

Reden : dit wetsvoorstel had tot doel de aktie van de heer Grammens te legaliseren. Verworpen als ongrondwettelijk en strijdig met de openbare orde.

4. *Indiener : de heer Truffaut.*

Opschrift : Voorstel tot herziening van de Grondwet.

Datum van de beslissing : Kamer - 2-2-1939.

Nr. van het stuk : nr. 233 (1937-1938).

Reden : voorstel met federalistische strekking.

5. *Indiener : de heer Grammens.*

Opschrift : Wetsvoorstel om vrede door neutraliteit te helpen verzekeren.

Datum van de beslissing : Kamer - 31-1-1940.

Nr. van het stuk : nr. 92 (1939-1940) - Kamer.

Reden : Geen bespreking. De inoverwegingneming werd ter stemming gelegd en niet aangenomen.

6. *Indiener : de heer Demuyter.*

Opschrift : Voorstel van verklaring betreffende de herziening van artikel 125 der Grondwet met het oog op wijziging van de nationale vlag.

Nr. van het stuk : nr. 12 (B.Z. 1946).

Reden : geen wijziging van de Grondwet tijdens het Regentschap - niet opportuun.

7. *Indiener : de heer Lahaye.*

Opschrift : Wetsvoorstel houdende afschaffing van artike 14 der wet van 22 maart 1929 betreffende de

dierenbescherming (art. 538 van het Wetboek van Strafrecht). (Hanengevechten).

Datum van de beslissing: Kamer - 12-2-1947.

Nr. van het stuk: nr. 65 (B.Z. 1946).

Reden: immoreel en totaal gebrek aan opportuniteit.

8. *Indiener*: de heer Fonteyne.

Opschrift: Wetsvoorstel waarbij de godsdienstige formule in de gerechtelijke eedaflegging afgeschaft wordt.

Datum van de beslissing: Senaat - 20-2-1947.

Nr. van het stuk: nr. 89 (1947-1948).

Reden: verzet van de katholieke groep - verworpen als niet opportuun.

9. *Indiener*: de heer Gregoire.

Opschrift: Voorstel tot herziening van de Grondwet.

Datum van de beslissing: Kamer - 19-11-1947.

Nr. van het stuk: nr. 257 (1946-1947).

Reden: geen wijziging van de Grondwet tijdens het Regentschap.

10. *Indiener*: de heer de Dorlodot.

Opschrift: Wetsvoorstel tot instelling van een volksraadspleging over de koningskwestie.

Datum van de beslissing: Senaat - 17-12-1947.

Nr. van het stuk: nr. 19 (1947-1948).

Reden: het wetsvoorstel wordt als voorbarig beschouwd.

11. *Indiener*: de heer de Dorlodot.

Opschrift: Ontwerp van resolutie strekkende tot de uitvoering van het enig artikel der wet van 19 juli 1945.

Datum van de beslissing: Senaat - 24-1-1950.

Nr. van het stuk: nr. 102 (1949-1950) - Senaat.

Reden: Het voorstel wordt beschouwd als in tegenpraak met het ontwerp inzake de volksraadpleging.

12. *Indiener*: de heer Van den Daele.

Opschrift: Wetsvoorstel tot vaststelling van het getal volksvertegenwoordigers, het getal rechtstreeks door het kiezerskorps gekozen senatoren en het getal door de provinciale raden verkozen senatoren en tot indeling der zetels overeenkomstig de officiële opgave van het Rijksbevolkingscijfer op 31 december 1956.

Datum van de beslissing: Kamer - 26-11-1957.

Nr. van het stuk: 802/1 (1957-1958).

Reden: een gelijkaardig voorstel was enkele maanden te voren, met name op 6 juni 1957, door de Kamer afgewezen.

13. *Indiener*: de heer Verroken.

Opschrift: Wetsvoorstel houdende regeling van het taalgebruik in het hoger onderwijs.

Datum van de beslissing: 28-6-1966 - Kamer.

Nr. van het stuk: 206/1 (1965-1966).

Reden: oppositie tussen Vlaamse en Waalse groepen.

14. *Indieners*: de heren Van Cauwelaert en Sledsens.

Opschrift: Wetsvoorstel tot regeling van het taalgebruik in het hoger onderwijs.

Datum van de beslissing: Senaat - 6-7-1966.

Nr. van het stuk: nr. 277 (1965-1966).

Reden: oppositie tussen Vlaamse en Waalse groepen.

Prof. Robert SENELLE,
Hoogleraar aan de
Rijksuniversiteit te Gent.

(1) Stuk van de Kamer, nr. 263-1 (1961-1962).

De benoeming van de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers

Luidens art. 37 van de Grondwet benoemt iedere Kamer bij elke zitting haar voorzitter, haar onderzitters en stelt ze haar bureau samen.

De wijze van benoemen wordt geregeld door de artikelen 3 en 10 van het Reglement van de Kamer.

Er heeft een afzonderlijke stemming plaats voor de benoeming van de voorzitter, van de eerste-ondervoorzitter en van de tweede-ondervoorzitter; de overige leden van het bureau worden nadien op één lijst verkozen. Deze stemmingen zijn geheim en de volstrekke meerderheid is vereist om verkozen te worden. Bij de derde stemming volstaat echter de betrekkelijke meerderheid; indien het aantal kandidaten evenwel overeenstemt met het aantal te begeven plaatsen, worden deze kandidaten zonder meer voor verkozen verklaard. In de praktijk worden niet meer kandidaten voorgedragen dan er plaatsen te begeven zijn. Dit heeft tot gevolg dat het bureau meestal bij handgeklap verkozen wordt.

Het is een vaststaande traditie dat de voorzitter gekozen wordt uit de leden van de partijen welke de regering vormen. In het verleden heeft de Kamer nochtans een harer leden tot voorzitter verkozen, ofschoon hij niet behoorde tot de partij die de regeringsmeerderheid vormde.

Een eerste geval was dat van de heer Emile Brunet voor de periode 1921-1928. Met het ontslag van de regering Carton de Wiart werd in België een einde

gemaakt aan de regeringen van Nationale Unie, die gedurende de drie jaren na de oorlog 1914-1918 het land hadden bestuurd. De anti-militaristische politiek van de socialisten werd de aanleiding van de val van de regering. De socialisten gingen in de oppositie.

Na een aantal vergaderingen te hebben besteed aan het onderzoek van de geloofsbrieven verkoos de Kamer nochtans de heer Brunet opnieuw tot Voorzitter op 20 december 1921, met 143 van de 150 geldig uitgebrachte stemmen (22 blanco stemmen). De socialistische partij waartoe hij behoorde was niet meer in de regering sedert 16 december 1921.

Op 14 november 1922 werd hij herkozen met 140 van de 141 stemmen (6 blanco stembriefjes) en op 13 november 1923 en 11 november 1924 werd hij herkozen bij handgeklap.

Minister van Staat Brunet is Voorzitter gebleven tot in augustus 1928; hij nam ontslag uit eigen beweging. Gedurende deze periode nam de socialistische partij slechts aan de regering deel van 17 juni 1925 tot 21 november 1927 (Regeringen Poulet-Vandervelde en H. Jaspar).

Het tweede geval is dit van de heer Frans Van Cauwelaert. Na de verkiezingen van 17 februari 1946, die in het teken stonden van de koningskwestie, werd het land moeilijk regeerbaar. De C.V.P. bezette de helft min één van de senaatszetels; van 17 februari 1946 tot 12 maart 1947 volgden drie regeringen elkaar op waarin geen C.V.P.-ers zitting hadden.

Op 19 maart 1946 werd de heer Van Cauwelaert nochtans tot voorzitter verkozen met 103 van de 195 geldig uitgebrachte stemmen; de heer Soudan had 92 stemmen bekomen (4 blanco stemmen).

Op 12 november 1946 werd de heer Van Cauwelaert herkozen bij handgeklap. De heer Bohy had nochtans vooraf uit naam van zijn partij verklaard dat volgens hem aan de C.V.P. het voorzitterschap toekwam van één der wetgevende vergaderingen; doch aangezien de socialistische fractie de tweede was in getalsterkte kwam aan haar het andere voorzitterschap toe. Vermits dit prerogatief haar niet werd erkend zou de socialistische partij zich onthouden. De heer Van Cauwelaert werd nochtans verkozen met algemene instemming.

Ook de heer Huysmans heeft de Kamer voorgezeten terwijl zijn partij in de oppositie was. Dit geval is echter niet typisch aangezien de heer Huysmans op 18 juni 1958 als enig kandidaat tot voorzitter werd gekozen, terwijl de homogene C.V.P.-regering eerst gevormd werd op 25 juni daaropvolgend.

Het derde geval is dat van de heer Achiël Van Acker. Tijdens de vergadering van 8 november 11. werd Minister van State Achiël Van Acker bij handgeklap opnieuw tot voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers verkozen. Het strekt de Kamer tot eer dat in de hierboven geciteerde gevallen alleen een uitzondering werd gemaakt op de door de traditie gevestigde regel voor eminente staatslieden.

Prof. Robert SENELLE,
Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit
te Gent

Lijst van de Voorzitters van de Kamer

M.E.C. de Gerlache	van 10/ 9/1831 tot 18/ 7/1832
J. Raikem	van 10/11/1832 tot 24/ 5/1839
	van 9/10/1942 tot 6/ 4/1943
J. Fallon	van 18/11/1839 tot 10/ 9/1942
G. Liedts	van 17/11/1843 tot 20/ 5/1848
P.T. Verhaegen	van 28/ 6/1948 tot 3/ 4/1852
	van 17/12/1857 tot 30/ 5/1859
N.J.A. Delfosse	van 26/10/1852 tot 24/ 4/1855
J. De Leahye	van 25/ 4/1855 tot 13/ 6/1857
A.E.P. Orts	van 19/ 7/1859 tot 18/ 7/1860
D. Vervoort	van 23/11/1860 tot 27/ 5/1863
E. Vanden Peereboom	van 15/12/1863 tot 23/ 8/1867
H. Dolez	van 23/10/1867 tot 20/ 5/1870
Vicomte	
Ch. Vilain XIII	van 11/ 8/1870 tot 26/ 7/1871
X. Thibaut	van 15/11/1871 tot 29/ 5/1878
	van 23/ 7/1884 tot 2/ 9/1884
Ch. Rogier	van 1/ 8/1878 tot 26/ 8/1878
J. Guillery	van 13/11/1878 tot 10/ 3/1881
J. Descamps	van 23/ 3/1881 tot 17/ 5/1884
T. De Lantsheere	van 12/11/1884 tot 25/ 1/1895
A. Beernaert	van 30/ 1/1895 tot 7/ 5/1900
L. de Sandeleer	van 18/ 7/1900 tot 8/11/1901
F. Schollaert	van 12/11/1901 tot 9/ 1/1908
F. Schollaert	van 12/11/1912 tot 29/ 6/1917
C. Cooreman	van 16/ 1/1908 tot 8/ 8/1912
P. Pouillet	van 28/11/1918 tot 13/10/1919
E. Brunet	van 10/12/1919 tot 6/ 8/1928
E. Tibbaut	van 16/ 8/1928 tot 5/ 9/1930
J. Poncelet	van 11/11/1930 tot 13/ 4/1936
C. Huysmans	van 23/ 6/1936 tot 6/ 3/1939
	van 27/ 4/1954 tot 11/11/1958
F. Van Cauwelaert	van 21/ 4/1939 tot 12/ 3/1954
P. Kronacker	van 11/11/1958 tot 17/ 4/1961
A. Van Acker	van 27/ 4/1961 tot

De vrijheid van onderwijs in België en... Straatsburg

De vrijheid van onderwijs wordt in België door de grondwet op absolute wijze gewaarborgd :

«Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen bij de wet geregeld» (eerste lid van artikel 17).

Het woord «vrij» heeft de gebruikelijke betekenis. Het slaat nl. op de partikulieren. Door het onderwijs vrij te verklaren wordt bedoeld dat het de partikulieren toegelaten is onderwijs te geven op eigen kosten.

De vrijheid van onderwijs heeft in beginsel echter twee afmetingen, enerzijds het geven van onderwijs en anderzijds het ontvangen van onderwijs. Gezien de algemene bewoordingen van de tekst waarborgt onze grondwet evengoed het ontvangen van onderwijs als het geven van onderwijs. Krachtens de grondwet mag de wetgever een bepaalde categorie burgers niet beletten onderwijs te ontvangen als deze de kans daartoe hebben.

Dit aspect, de vrijheid onderwijs te ontvangen, stelde zich in 1830 in feite niet voor onze grondwetgever. Bij het uitvaardigen van de onderwijsvrijheid is daar dan ook niet aan gedacht geworden. We moeten inderdaad niet uit het oog verliezen dat onze grondwet niet theoretisch of bespiegeld is, maar een

praktisch instrument, dat het opruimen van de voordien bestaande wantoestanden van het ancien regime beoogde. Het aspect van de onderwijsvrijheid, dat zich in 1830 stelde was het geven van onderwijs. In 1830 was het grondwettelijk uitroepen van de vrijheid voor de partikulieren onderwijs te geven, een grote nieuwwigheid, die ten eerste op prijs werd gesteld. Het werd aangevoeld als een grote overwinning op het ancien regime, en terecht. Inderdaad, alsdan was zeer dikwijls het geven van onderwijs een monopolie, hetzij van de Kerk, die een publiekrechtelijke instelling was, hetzij van de Vorst.

De vrijheid werd door onze grondwetgever als een geheel geschouwd. Het gaat niet op de vrijheid van gedachte en van meningsuiting, de vrijheid van pers, enz., te verlenen zonder ook de vrijheid onderwijs te verlenen.

Als men de partikulieren vrij laat de godsdienst van hun keuze te belijden, hun overtuigingen en meningen mede te delen, zelfs door publicaties, dan moet men ze ook toelaten hun godsdienstige of andere overtuigingen en hun kennissen te onderwijzen.

Een geleerd commentator van de grondwet merkt terecht op dat de onderwijsvrijheid, die de grondwet aan de partikulieren verleent, zo absoluut is, dat

de eerste de beste charlatan, zonder enige waarborg van bekwaamheid of kennis te moeten leveren en zonder enige regeringscontrole, mag onderwijzen.

Het probleem van de vrijheid onderwijs te geven heeft zich zeer scherp gesteld bij het invoeren van de leerplicht. De Katholieke Kerk verzette zich daartegen uit vrees dat deze verplichting het officieel onderwijs zou bevoordelen, ten nadele van het partikulier onderwijs, dat de Kerk gaf. De wet op de leerplicht die na moeizame besprekingen tenslotte uitgevaardigd werd, heeft op bevredigende wijze voor elkeen een oplossing gegeven aan de tegenstelling, die bestaat tussen vrijheid van onderwijs en leerplicht.

Alhoewel de wet op de leerplicht de ouders verplicht hun kinderen onderwijs te geven, verplicht ze hen niet hun kinderen school te doen lopen, noch een bepaalde leerstof aan te leren.

De ouders kunnen ook aan de wet op de leerplicht voldoen, door hun kinderen «huisonderwijs» te verstrekken.

De ouders, die er de voorkeur aan geven hun kinderen buiten huis te onderwijzen, n.l. door ze school te doen lopen, zijn ook niet verplicht ze naar een op 's lands kosten gehouden school te sturen. De wet op de leerplicht zegt dat aan de leerplicht ook voldaan wordt door de kinderen naar op kosten van partikulieren gehouden scholen te sturen. Wat deze twee formules van partikulier onderwijs betreft, het onderwijs aan huis en dit op kosten van door partikulieren gehouden scholen, stelt de wet op de leerplicht geen de minste voorwaarde, noch voor de leerstof, noch voor de taal van het onderwijs. De ouders, die wensen gebruik te maken van de grondwettelijk verleende onderwijsvrijheid, blijven op elk gebied genieten, ook wat betreft de taal van het onderwijs. Het enige dat de wet verbiedt aan de ouders is hun kinderen dom te houden, door ze helemaal geen onderwijs te geven, volgens geen enkele formule.

De bekostiging van het onderwijs door de Staat is een ander probleem. Het betreft slechts één van de drie mogelijke formules van onderwijs geven: aan huis, in niet gesubsidieerde partikuliere scholen, in (geheel of gedeeltelijk) op kosten van de belastingbetalers gehouden scholen.

Alleen de twee eerste formules maken gebruik van de absolute onderwijsvrijheid, die het eerste lid van artikel 17 van de Grondwet verleent.

Zodra beroep wordt gedaan op bekostiging door de Staat gaat men buiten de vrijheid.

Na de vrijheid van onderwijs voor de partikulieren op hun kosten plechtig te hebben uitgeroepen, behandelt de grondwet, in het tweede lid van hetzelfde artikel 17, het onderwijs dat «op 's Lands kosten gegeven wordt». De grondwetgever heeft dienaangaande zelf slechts één enkele specifieke voorwaarde uitgevaardigd: het moet voor allen toegankelijk zijn.

Dat is een toepassing van andere grondwettelijke beginselen, n.l. dat de standen afgeschaft zijn en dat alle Belgen gelijk zijn voor de wet, inbegrepen voor de benoemingen tot de openbare ambten.

De partikulieren zijn daarentegen vrij, op hun kosten, onderwijs in te richten voor bepaalde klassen of standen, afzonderlijk voor kinderen van economisch sterken, voor deze van economisch zwakken, enz.

Voor het vaststellen van de andere voorwaarden voor de bekostiging van het onderwijs door Staatsgelden heeft de grondwetgever uitdrukkelijk opdracht aan de gewone wetgever gegeven. Hij heeft dit gedaan omdat hij wilde dat het geld van de belastingbetalers, zowel voor onderwijs als voor andere staatsuitgaven, slechts zou aangewend worden volgens het be-

ginsel van de publieke sector, in het algemeen belang.

Om dit belang te dienen mag de wetgever soeverein alle voorwaarden vaststellen. De wetgever moet b.v. soeverein oordelen of hij, in het algemeen belang, het gebruik van bepaalde talen als voorwaarde zal stellen, Nederlands hier, Frans daar, enz.

De wetgevers van 1932 en van 1963 hebben geoordeeld dit te moeten doen. Er moet vooraf wel verstaan worden dat deze wetten van 1963 als van 1932, niet het onderwijs betreffen, dat de ouders aan huis doen geven, noch in privé-scholen die geen beroep doen op betaling of erkenning door de Staat (eerste lid van artikel 17 van de Grondwet). De wet is alleen een uitvoering van het tweede lid van artikel 17 van onze Grondwet. «Het openbaar onderwijs op 's Lands kosten gegeven».

Dit wordt uitdrukkelijk verklaard in het eerste artikel van de wet van 1963, waarin het onderwijs bepaald wordt dat onder de beschikkingen van de wet valt: «de officiële inrichtingen... en dezelfde door het Rijk gesubsidieerde of erkende vrije inrichtingen».

De wet van juli 1963 doet bijgevolg niet de minste afbreuk aan het grondwettelijk beginsel van de vrijheid van onderwijs, die het eerste lid van artikel 17 waarborgt. De wet van 1963 verplicht geen enkel ouder zijn kinderen naar een door de Staat betaalde of erkende school te sturen. De wet stelt alleen en uitsluitend de voorwaarden vast waaraan voldaan moet worden indien geen gebruik gemaakt wordt van de gewaarborgde onderwijsvrijheid, doch beroep gedaan wordt op door op 's Lands kosten gegeven onderwijs. Niemand wordt verplicht beroep te doen op dit onderwijs. Het op 's Lands Kosten gegeven onderwijs is geen Staatsmonopolie.

Alleen de ouders, die het onderwijs van hun kinderen rechtstreeks in Rijksscholen, of onrechtstreeks in gesubsidieerde scholen, door de schatkist wensen te doen betalen, moeten zich bij de voorwaarden neerleggen, die de wetgever voor die bekostiging en erkenning van hun onderwijs voor hun kinderen meent te moeten stellen in het algemeen belang. Zij, die deze voorwaarden niet willen vervullen, zijn vrij dit te doen, maar ze moeten dan het onderwijs van hun kinderen zelf bekostigen.

De ouders, die thuis onderwijs geven of doen geven, en de privéscholen, die geen aanspraak maken op staatssubsidies of erkenning door de Staat, blijven volledig vrij, inbegrepen wat de taal betreft, die ze voor het onderwijs gebruiken. De wet van 1963 is eenvoudig niet van toepassing op hen, die gebruik willen maken van de absolute onderwijsvrijheid, die het eerste lid van artikel 17 van de Grondwet verleent.

De Vlaamse ouders, die hun kinderen willen verfransen, mogen dit doen aan huis of in particuliere scholen, die geen staatssubsidies of erkenning vragen.

Het is dank de eerbiediging van de grondwettelijke vrijheid dat nog steeds franstalige scholen in de Vlaamse provincies bestaan, n.l. te Antwerpen en te Gent, dat een engelstalige school te Brussel bestaat, enz.

Het bestaan van die scholen is een feitelijk getuigenis van de eerbiediging in België van de absolute onderwijsvrijheid. Indien niet meer kinderen dan heden het geval is deze scholen volgen, mag dit niet aan de wetgever van 1963 verweten worden.

Wat betreft het vaststellen door de wet van 1963 van de voorwaarden om door de Staat bekostigd te worden, kan geen twijfel bestaan over de grondwettelijkheid daarvan, vermits het tweede lid van artikel 17 uitdrukkelijk deze bevoegdheid aan de wetgever opdraagt, met als enige beperking het verbod klassenscholen te bekostigen.

De Grondwet verplicht de Staat niet onderwijs te bekostigen en zeker niet het onderwijs, dat partikulieren geven, gebruik makende van de onderwijsvrijheid die ze hun verzekert. Indien de Staat echter, met het geld van de belastingbetalers, onderwijs bekostigt, dan verplicht de Grondwet hem de voorwaarden vast te stellen in het algemeen belang.

Wat de erkenning van het onderwijs betreft en de homologatie van de getuigschriften is de toestand stabiel. De Staat mag zeker door een algemene bepaling, zoals de wet van 1963, vaststellen dat een bepaald onderwijs degelijk genoeg is om het te erkennen en de getuigschriften ervan te homologeren. Ook op dit punt is de wet van 1963 zeker grondwettelijk. Dit is echter niet voldoende. Er moet rekening gehouden worden met artikelen 6 en 17 eerste lid van de Grondwet, die de absolute vrijheid van onderwijs en de volledige gelijkheid van de Belgen waarborgen, o.a. wat betreft de benoeming tot openbare ambten.

De Belgen, die gebruik maken van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs, onderwijs op eigen kosten aan huis of in niet gesubsidieerde scholen te genieten, moeten dezelfde kansen voor benoeming tot een openbaar ambt krijgen als zij, die onderwijs op 's Lands kosten genieten, mits ze blijk geven aan dezelfde voorwaarden te voldoen, inbegrepen de vereiste kennissen, taalkennis inkluis. Het is een kwestie van inrichten van examens. Ook daaraan wordt voldaan door de centrale examencommissie en het wervingssekretariaat.

De franstaligen roepen niet alleen de ongrondwettelijkheid van de taalwetten in. Ze werpen vooral de inbreuken op tegen het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden.

Laten we de ingeroepen teksten lezen :

Artikel 8 : 1. Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 14. Het genot van de rechten en vrijheden, welke in dit Verdrag zijn vermeld, is verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.

Artikel 2 van het Protocol. Niemand zal het recht op onderwijs worden ontnomen. Bij de uitoefening van alle functies welke de Staat in verband met de opvoeding en het onderwijs op zich neemt, zal de Staat het recht eerbiedigen van de ouders om (voor hun kinderen) zich van die opvoeding en van dat onderwijs te verzekeren, welke overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen.

Onze Grondwet vestigt de liberale democratie. Het doel is te verhelpen aan de wantoestanden van het staatsmonopolie, dat onder het ancien régime de regel was. Het middel van de liberale democratie om een einde te stellen aan die wantoestanden en om deze in de toekomst te voorkomen, bestaat er in de vrijheid

aan de partikulieren te verlenen, op eigen kosten op te treden naast en zelfs tegen de Staat. Het is een geheel andere opvatting dan deze van het later ontstane marxisme, dat opnieuw, zoals onder het ancien régime alle heil in staatsinstellingen ziet.

Het Europees Verdrag gaat niet zo ver als onze Grondwet. Het verplicht de Staten niet bij hen de liberale democratie in te voeren, die in België bestaat. In tegenstelling met onze Grondwet waarborgen de artikelen 8 van het Verdrag en 2 van het Protocol nl. geen vrijheden, voor de partikulieren op eigen kosten op te treden. Ze stellen alleen minimum-rechten vast, die de partikulieren volgens het Verdrag zelfs onder staatsmonopolie moeten hebben, nl. niettegenstaande dit monopolie moet de Staat hun privé leven eerbiedigen, hen toelaten onderwijs te ontvangen, hen toelaten aan hun kinderen die opvoeding en dat onderwijs te verzekeren, die overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen.

Artikel 8 van het Verdrag.

In hoever staan de eisen van de franstaligen in verband met artikel 8 van het Verdrag, dat ze inroepen en dat voor « een ieder het recht op eerbiediging van zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling » waarborgt ?

Wat deze tekst betreft moet een onderscheid gemaakt worden tussen het onderwijs, dat in scholen gegeven wordt en dit dat aan huis wordt gegeven. Het lijkt klaarblijkelijk dat het onderwijs, dat buiten huis, in scholen, gegeven wordt, niet tot het privé-leven, het gezinsleven, het huis van de particulieren behoort. Daar de wet van 1963 alleen het onderwijs betreft, dat in scholen gegeven wordt, lijkt ze buiten het bereik van die tekst te vallen, zodat deze wet niet in strijd kan zijn met deze tekst.

Het onderwijs, dat aan huis gegeven wordt, lijkt ons daarentegen wel te behoren tot het privé-leven, het gezinsleven, het huis en dus onder toepassing van die tekst van het Verdrag te vallen. De wetgever mag zich, volgens die tekst, in het onderwijs aan huis niet mengen. De wet mag niet bepalen dat voor het onderwijs aan huis een bepaalde taal gebruikt moet worden.

De wet van 1963 doet dat ook niet. Wat deze door de franstaligen ingeroepen tekst betreft, maakt deze wet bijgevolg geen inbreuk op het Verdrag.

Het past echter daarbij te voegen dat het Verdrag geenszins verplicht huisonderwijs toe te laten. Door deze vorm van onderwijs toe te laten, gaat de Belgische Grondwet verder dan wat het Europees Verdrag als minimum eist.

Artikel 2 van het Protocol.

Dit artikel behandelt in zijn eerste zin het eerste aspect van het onderwijs, het recht onderwijs te ontvangen, aspect dat onze grondwetgever in 1830 niet uitdrukkelijk behandeld heeft, omdat geen probleem zich dienaangaande stelde, doch waaraan hij toch een oplossing gegeven heeft door op een absolute wijze de vrijheid van onderwijs te waarborgen, hetgeen in zich sluit het ontvangen van onderwijs.

Het Europees Verdrag vaardigt dienaangaande slechts een verbod uit. Het waarborgt niet op positieve wijze het recht onderwezen te worden.

Het Verdrag verplicht de Staten nl. niet de kinderen te onderwijzen of te doen onderwijzen. Het Verdrag legt de leerplicht niet op. Het verklaart slechts dat de Staat niet iemand, die de kans daartoe heeft, mag belaten onderwijs te ontvangen. Ook wat het geven van onderwijs betreft, het tweede aspect van het onder-

wijsprobleem, gaat het Verdrag niet zo ver als onze Grondwet.

Als wanneer onze Grondwet voor de partikulieren de absolute vrijheid onderwijs te geven verzekert, verleent het Europees Verdrag hun in het geheel die vrijheid niet. Er kan aan het Europees Verdrag voldaan worden, zonder dat de partikulieren toelating hebben onderwijs te geven, het geven van onderwijs een staatsmonopolie zijnde.

Evenmin als onze Grondwet, verplicht het Verdrag de Staten niet het geven van onderwijs te bekostigen. Er wordt echter uitgegaan van de gedachte dat de Staten onderwijs-«functies» uitoefenen, en er wordt bepaald dat bij de uitoefening van die functies, de Staat het recht zal eerbiedigen van de ouders om (voor hun kinderen) die opvoeding en dit onderwijs te verzekeren, welke overeenstemmen met hun eigen godsdienstige en filosofische overtuigingen.

Indien de Staat van het onderwijs-geven een monopolie maakt, moet dit monopolie zodanig uitgeoefend worden dat het de godsdienstige en filosofische overtuigingen van de ouders eerbiedigt.

Het past te bemerken dat de algemene vergadering, die deze teksten opgesteld heeft, daarbij de volgende uitleg heeft gegeven: «de eerbiediging van de overtuigingen bij de regeling van het onderwijs is een klaarblijkelijk recht, maar in geen geval kunnen de daartoe gebruikte methodes enige verplichting opleggen in verband met subsidies». In klare bewoordingen gezegd, om de overtuigingen van de partikulieren te eerbiedigen is de Staat niet verplicht onderwijs te bekostigen. Hij mag de overtuigingen van de partikulieren op andere wijze eerbiedigen, nl. door deze toe te laten op eigen kosten onderwijs te geven.

De bekostiging van het onderwijs lijkt nochtans de kern te zijn van de aanvechting van de wet van 1963 door de franstaligen, vermits deze wet de voorwaarden van de bekostiging door de Staat vaststelt. Het is een nieuw probleem, dat zich niet stelde toen in 1830 onze grondwetgever de verschillende vrijheden verleende als waarborg tegen de te grote macht van de Staat.

Dit probleem maakt deel uit van de etatiserende tendenzen, die onder invloed van het marxisme ontstaan zijn.

Wat de vrijheid van onderwijs geven betreft, doen er zich meer bepaaldelijk twee gevallen voor:

- 1) de verfransing van Vlaamse kinderen door ze franstalig onderwijs te geven;
- 2) het onderwijs van de kinderen van de franstaligen, die in eentalig Vlaamse gemeenten gaan wonen.

Daarbij moet het standenkarakter van deze eisen bemerkt worden. Zij, die de verfransing van de Vlaamse kinderen nastreven behoren tot de economisch sterke standen en de Vlaamse kinderen, die ze willen verfransen behoren tot de economisch zwakkere standen.

Economisch sterke franstaligen achten de sociale druk, die ze kunnen uitoefenen nog onvoldoende om hun wens tot verfransing van de kinderen van aan hen economisch ondergeschikten te verwezenlijken. Zij houden er ook niet aan, gebruik makende van de onderwijsvrijheid, zelf de vereiste financiële offers te brengen om hun wens te bekostigen, door het oprichten en in stand houden op hun kosten van franstalige particuliere scholen. Zij eisen dat de Staat de verfransing van de Vlaamse kinderen van economisch ondergeschikten zou bekostigen, alsook het onderwijs in het Frans van hun eigen kinderen in Vlaamse gemeenten.

Daar de wetgever van 1963 geweigerd heeft op deze

eisen in te gaan, zeggen ze dat het een inbreuk is op de onderwijsvrijheid en op het Europees Verdrag.

Op het gebied van de persvrijheid overgedragen komt hun eis overeen met te eisen dat de Staat de uitgaven zou betalen van de publicaties, tijdschriften, dagbladen, enz. die sommigen menen te moeten uitgeven, als de Staat weigert die uitgaven te bekostigen, te heid en op het Europees Verdrag.

In 1830 waren de burgers reeds zeer tevreden dat hun de vrijheden verleend werden, in het bijzonder dat het onderwijs geen monopolie van de Vorst of van de Kerk meer was. Het werd daarbij vanzelfsprekend geacht dat de Staat het gebruik van de vrijheden door de partikulieren niet moest bekostigen, doch dat zij die gebruik maken van een vrijheid er ook zelf de kosten moeten van dragen.

De partikulieren, die gebruik wensen te maken van de persvrijheid, moeten zelf de uitgaven van hun publicaties bekostigen. Zij die gebruik van de vrijheid van vereniging en vergadering wensen te maken, moeten zelf de kosten dragen, die daarmee gepaard gaan (huur of aankoop van vergaderingslokalen, enz.)

Tot voor enkele jaren is dat ook algemeen aanvaard geworden voor hen die gebruik willen maken van de vrijheid onderwijs te geven.

Thans eisen de franstaligen meer wat betreft de onderwijsvrijheid.

Het lijkt nochtans vanzelfsprekend dat door vrijheden aan de partikulieren te geven, en nl. de vrijheid onderwijs te geven, de Staat er zich niet toe verplicht het gebruik van die vrijheden door de partikulieren te bekostigen.

Wanneer het om het aanwenden van staatsgelden gaat, is het geen kwestie meer van gebruik maken van individuele vrijheden, die aan de partikulieren gegeven worden, maar een kwestie van algemeen belang.

De staatsgelden mogen slechts aangewend worden in het algemeen belang en niet voor privé belang of partikuliere vrijheden. Het is hetgeen de Europese algemene vergadering verklaard heeft in verband met het onderwijs: de eerbiediging van de godsdienstige en filosofische overtuigingen mag geen verplichting van de Staat betekenen zelf enig onderwijs te bekostigen.

Het bekostigen van dergelijke klassenscholen lijkt ten andere in strijd te zijn met de afschaffing van de standen, die de Grondwet plechtig uitroept.

In verband met een reeds beslecht geval, heeft de Europese Commissie beslist «dat de stof der openbare ambten, in het bijzonder het recht op benoeming tot een openbaar ambt, bij beginsel buiten de toepassing van de conventie ligt».

Het zou natuurlijk onverantwoord zijn de uitspraak van het Hof van Straatsburg vooruit te lopen, wat betreft de onderwijswet van 1963. Nochtans lijkt het ons dat België, door aan partikulieren de vrijheid te verlenen op eigen kosten onderwijs te geven, niet alleen aan de voorschriften van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden voldoet, maar meer verleent dan dit verdrag maar als minimum voorschrijft.

De partikulieren toelaten op eigen kosten onderwijs te geven lijkt ons een door het Verdrag toegelaten methode te zijn om de godsdienstige en filosofische overtuigingen van de ouders te eerbiedigen.

De economisch sterke franstaligen, die de Vlaamse kinderen van de economisch ondergeschikten willen verfransen en in de Vlaamse gemeenten standenscholen willen hebben voor hun kinderen, moeten gebruik maken van de onderwijsvrijheid, die onze Grondwet aan de partikulieren verleent. Ze moeten deze vrij-

heid gebruiken zoals het behoort voor partikulieren, op eigen kosten. Ze moeten het vereiste financiële offer voor hun overtuiging brengen door zelf de kosten ervan te dragen. Mogen ze, volgens het Europees Verdrag, daarenboven taaleisen stellen wat het aanwenden van de staatsgelden inzake onderwijs betreft? Eist m.a.w. het Verdrag dat de Staat hun niet alleen de vrijheid op eigen kosten te onderwijzen zou geven, maar daarenboven hun taaleisen zou inwilligen, wat betreft het op 's Lands kosten gegeven onderwijs?

De wetgever, krachtens zijn soevereine macht, zou hun eisen kunnen inwilligen, zoals hij beslist heeft het confessioneel onderwijs te subsidiëren. Het feit dat hij in 1963 geweigerd heeft dit te doen, toont aan dat de meerderheid van de bevolking een einde wil stellen aan de verfransing van de Vlaamse economisch zwakken en van de Vlaamse gemeenten. Het gaat hier om de soevereine beslissingsmacht van de wetgever over de aanwending van de Staatsgelden, nadat de particulieren de vrijheid gekregen hebben op eigen kosten het onderwijs te geven dat ze willen, inbegrepen in de taal van hun keus. Gezien deze vrijheid waarover ze op eigen kosten gebruik mogen maken, lijkt het ons dat de franstaligen, evenmin als de nederlandstaligen, tegen deze soevereine beslissing van het Parlement, enig verhaal, noch te Straatsburg noch elders hebben. Gezien de vrijheid onderwijs te geven in de taal, die ze wensen, op hun kosten, moeten ze zich bij het door het Parlement vastgelegd algemeen belang voor het bekostigen door het Land van onderwijs neerleggen.

Indien ze wensen dat de wetgever er anders zou over beslissen, moeten ze voor een andere samenstelling van het Parlement opkomen. Ze moeten zich inspannen opdat de burgers bij het uitoefenen van hun kiesplicht bij de volgende verkiezingen een meerderheid vertegenwoordigers in het Parlement zouden brengen, die voorstanders zijn van hun eisen tot verfransing van de Vlaamse bevolking en van de Vlaamse gemeenten.

In een liberale democratie, die de vrijheid van de partikulieren op eigen kosten waarborgt, is het de

meerderheid van de bevolking, die het algemeen belang voor het aanwenden van de staatsgelden bepaalt. De toestand zou natuurlijk anders zijn indien België geen liberale democratie was, zodat het onderwijs een Staatsmonopolie zou zijn. Vermits België het Verdrag ondertekend heeft, zou het dan een formule moeten zoeken om de godsdienstige en filosofische overtuigingen te eerbiedigen binnen het kader van het door de Staat gemonopoliseerd onderwijs.

Dan zou echter nog de vraag gesteld blijven of het verplicht gebruik van een taal voor het op 's Lands kosten gegeven onderwijs de godsdienstige en filosofische overtuigingen raakt. In hoever is het gebruik van een taal een godsdienstige of filosofische overtuiging? Het lijkt ons dat het gebruik van een taal niet kan beschouwd worden als een dergelijke overtuiging. *Artikel 14 van het Verdrag.*

Volgens deze tekst mogen het recht op onderwijs te ontvangen en het recht op eerbiediging van het privé leven, van het gezinsleven en van het huis niet ontzegd worden « op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status ».

België, in plaats van aan iemand één van deze rechten te ontfagen, verplicht een ieder onderwijs te ontvangen, daarbij dan nog de toelating gevend het in de huiskring te ontvangen (wet op de leerplicht). België, wat het ontvangen van onderwijs en de eerbiediging van de huiskring betreft, gaat dus veel verder dan het Europees Verdrag als minimum eist.

De wet van 1963 ontzegt aan niemand en op geen enkele grond het recht onderwijs te ontvangen en betreft niet het huisonderwijs, dat volledig vrij blijft, ook wat de gebruikte taal betreft. Het lijkt dus dat deze wet ook op deze tekst geen inbreuk kan maken.

J. GROOTAERT,

Advocaat

bij het Hof van Beroep te Brussel.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 17 september 1965

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Advocaat-generaal : M. Charles.

Advocaten : Mrs. Simont en Bayart.

Arbeidsongevallen. — Werkman valt, onder invloed van een epileptische aanval, met het aangezicht in steengruis en stikt.

Op grond van de vaststellingen dat de werknemer, in de loop van de uitvoering van zijn werk, een epileptische aanval kreeg, dat hij voorover viel met het aangezicht in een hoop steengruis, dat deze val op zichzelf niet dodelijk was, doch dat het slachtoffer een aanzienlijke hoeveelheid steengruis inademde en ten gevolge van verstikking overleed, kan de feitenrechter beslissen dat het overlijden van het slachtoffer het gevolg is van een arbeidsongeval.

Gemeenschappelijke Verzekeringskas van Bouwwerk, Handel en Nijverheid t/ Van Bremdt en Cortebeek.

Gelet op het bestreden vonnis, op 10 februari 1964 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 3, 6, 9 van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiend uit de arbeidsongevallen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 28 september 1931, gewijzigd en aangevuld door de besluitwet van 9 juni 1945 en de wetten van 10 juli 1951 en 17 juli 1957, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis dat de beroepen beslissing bekrachtigt, na te hebben vastgesteld dat de zoon van de verweerders met het aangezicht op de grond gevallen zijnde onder de invloed van een epileptische crisis, gestorven is, verstikt door de voorwerpen welke hij onbewust had ingeslikt terwijl hij op de grond lag, verklaart dat « die val slechts aanleiding gaf tot het werkelijk ongeval, namelijk het inademen van een aanzienlijke hoeveelheid steengruis, dewelke de verstikking van het slachtoffer teweegbracht » en er op

wijzende dat «het inademen van deze grote hoeveelheid steengruis een plots en ongewoon voorval was, volkomen vreemd aan het normaal door Van Bremdt uitgeoefend beroep» en dat «dit steengruis een uitwendige kracht is die plots op Van Bremdt heeft ingewerkt met de noodlottige verstikking als gevolg», beslist dat de zoon van de verweerders slachtoffer is geweest van een arbeidsongeval in de wettelijke zin van het woord,

terwijl, het arbeidsongeval een plotselinge en abnormale gebeurtenis zijnde die, teweeggebracht door de plotselinge werking van een uitwendige kracht, een lichamelijk letsel veroorzaakt, de uitwendige kracht waarvan de plotselinge werking, gebeurlijk met andere factoren, het ongeval teweegbrengt, de oorzaak van de letsels is, zodat indien, zoals het vonnis het zegt, het arbeidsongeval «de inademing van een aanzienlijke hoeveelheid steengruis is», datzelfde gruis de uitwendige kracht niet kan uitmaken «die plots op Van Bremdt heeft ingewerkt met de noodlottige verstikking als gevolg», waaruit volgt dat het bestreden vonnis het wettelijk begrip van arbeidsongeval miskent en in alle geval niet wettelijk gemotiveerd is:

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden vonnis blijkt dat Pierre Van Bremdt, zoon van de verweerder, in de loop van de uitvoering van zijn werk een epileptische aanval kreeg, dat hij voorover viel met het aangezicht in een hoop steengruis, dat deze val op zichzelf niet dodelijk was, doch dat het slachtoffer een aanzienlijke hoeveelheid steengruis inademde en ten gevolge van verstikking overleed;

Overwegende dat de rechter, op grond van die vaststellingen, kon beslissen dat het overlijden van het slachtoffer het gevolg is van een arbeidsongeval;

Overwegende, inderdaad, dat hij al de elementen releveert waaruit hij wettelijk het bestaan kon afleiden 1° van een plotselinge en abnormale gebeurtenis: het stikken van het slachtoffer; 2° van de plotselinge werking van een uitwendige kracht: de weerstand welke door het steengruis aan de ademhaling geboden werd; 3° van het oorzakelijk verband tussen deze werking en deze gebeurtenis; 4° van het feit dat deze gebeurtenis voorviel in de loop en ter uitvoering van de arbeidsovereenkomst;

Overwegende, weliswaar, dat de rechter van een van de door hem geconstateerde feiten een verkeerde ontleding geeft wanneer hij verklaart dat de plotselinge en abnormale gebeurtenis in het inademen van het steengruis bestond, doch dat de door hem op grond van die feiten gedane gevolgtrekking in rechte gerechtvaardigd blijft;

Dat het middel, derhalve, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 25 november 1965.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Busin.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten: Mrs. Simont en Faurès.

Arbidsongevallen. — Abnormale gebeurtenis. — Te beoordelen in verband met de gewone arbeidsprestaties van de arbeider.

Op het verweer van de arbeidsongevallenverzekeraar dat de getroffen de bewijs van een abnormale inspanning van zijn kant niet leverde geeft het bestreden vonnis een passend antwoord waar het, door de hoedanigheid van arbeider-lasser van de getroffen in te roepen, zonder dubbelzinnigheid overweegt dat de inspanning welke deze heeft moeten leveren, om een 45 tot 50 kilo zware motor 1,50 m hoog te heffen, abnormaal is geweest, rekening gehouden met zijn gewone arbeidsprestaties.

N.V. Le Secours de Belgique t/ Beelen.

Gelet op het bestreden vonnis, op 31 juli 1964 door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, in hoger beroep gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikelen 97 van de Grondwet, 1, 2 en 6 van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, bij koninklijk besluit van 28 september 1931 gecoördineerd, zoals deze, namelijk wat betreft de artikelen 1 en 2, door de besluitwet van 9 juni 1945 en door de wet van 10 juli 1951 gewijzigd werden;

doordat het bestreden vonnis, dat de beroepen beslissing gewijzigd heeft, verklaart dat het litigieus ongeval als een arbeidsongeval in de wettelijke betekenis van deze termen moet beschouwd worden, omdat de verwondingen waaraan verweerder geleden heeft, door een plotse en abnormale gebeurtenis veroorzaakt werden, te weten «de inspanning geleverd door een arbeider, lasser van beroep, (verweerder) om met een arbeidsweg, op een hoogte van 1,50 meter, een van 45 tot 50 kilogram zware motor te heffen, dat deze inspanning een abnormale inspanning is en dat het, bovendien, gaat om een inspanning welke zich niet gradueel maar in een beperkt tijdsverloop voordoet, hetzij dus een plotse inspanning»,

terwijl, indien een inspanning een arbeidsongeval kan uitmaken, dit wil zeggen een plotse en abnormale gebeurtenis, dan nog is het nodig dat deze inspanning abnormaal zou zijn, met betrekking tot de gewone arbeidsprestaties van het slachtoffer; terwijl, ten deze, eiseres, in de regelmatige in haar naam neergelegde conclusie, betwistte dat verweerder een abnormale inspanning zou geleverd hebben, namelijk de aandacht erop vestigend dat het om een gewoonlijk uitgevoerd werk ging; waaruit volgt dat het bestreden vonnis niet wettelijk met redenen omkleed is, omdat het, enerzijds, niet gepast de conclusie van eiseres beantwoordt en het, anderzijds, het Hof niet in de mogelijkheid stelt de vereniging ter vake van de voor het bestaan van een arbeidsongeval vereiste voorwaarden na te gaan, dit wil zeggen van een plotse en abnormale gebeurtenis, met betrekking tot het uitgeoefend werk; en terwijl, althans, de redenen van het vonnis met een dubbelzinnigheid behept zijn welke gelijkstaat met de ontstentenis van redenen, daar zij in het onzekere

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

laten of de rechter de inspanning als abnormaal beschouwd heeft met betrekking tot de gewone bezigheden van het slachtoffer, aldus de bewijskracht miskennend van de verklaring van de tijdens het getuigenverhoor onderhoorde getuige Bakos, dan wel of hij, integendeel, de inspanning voor een arbeider, lasser van beroep, abnormaal geoordeeld heeft, zonder met zijn gewone prestaties rekening te houden, aldus de in het middel ingeroepen wetsbepalingen betreffende de arbeidsongevallen schendend:

Overwegende dat eiseres in couclnsie staande hield dat verweerder het bewijs van een abnormale inspanning van zijn kant niet leverde en dat het getuigenverhoor de feiten als een gewoonlijk uitgevoerd werk beschreef;

Overwegende dat het bestreden vonnis verklaart «dat de inspanning geleverd door een arbeider, lasser van beroep, om met een arbeidsgezel op een hoogte van 1,50 meter een van 45 tot 50 kilogram zware motor te heffen, een abnormale inspanning is; dat het, bovendien, gaat om een inspanning welke zich niet gradueel maar in een beperkt tijdsverloop voordoet, hetzij dus een plotse inspanning»;

Overwegende dat de rechter aldus een gepast antwoord geeft op het door eiseres voorgesteld verweer; dat door de hoedanigheid van arbeider-lasser van verweerder in te roepen, hij zonder dubbelzinnigheid overweegt dat de inspanning welke deze heeft moeten leveren, om op 1,50 m. deze zware motor te heffen, abnormaal is geweest, rekening gehouden met zijn gewone arbeidsprestaties;

Overwegende dat het middel, in zover het gegrond is op een schending van de bewijskracht van de verklaring van getuige Bakos, niet ontvankelijk is, daar eiseres in haar voorziening noch artikel 1309 noch artikel 1320 van het Burgerlijk Wetboek als geschonden wetsbepalingen aangeduid heeft;

Overwegende dat de feitelijke vaststellingen van het vonnis, welke niet bestreden zijn, en degene die hierboven overgenomen zijn impliceren dat het litigieuze ongeval in de loop en ter zake van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomen is, dat de gebeurtenis plots en abnormaal was en dat zij door de plotse linge werking van een uitwendige kracht voortgebracht is geweest;

Dat, dienvolgens, het vonnis regelmatig met redenen is omkleed en wettelijk is gerechtvaardigd;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. - Zie Cass. 28 januari 1909, Pas. 1909, I, 116; 8 juli 1909, Pas. 1909, I, 339; 3 maart 1910, Pas. 1910, I, 135; 6 maart 1913, Pas. 1913, I, 136; 18 oktober 1928, Pas. 1928, I, 247; 14 januari 1955, Pas. 1955, I, 494; 17 oktober 1958, Pas. 1959, I, 169; 11 juni 1959, Pas. 1959, I, 1039; 12 oktober 1961, Pas. 1962, I, 168.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 26 november 1965.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr. Struye.

1. Openbare orde. — Niet-ontvankelijkheid van hoger beroep van vonnis in laatste aanleg.
2. Bevoegdheid en aanleg. — Vatbaarheid voor hoger beroep. — Arbeidsongevallen. — Niet-aanduiding van de gegevens voor toepassing van de begrotingsbasis. — Vonnis in laatste aanleg.
3. Bevoegdheid en aanleg. — Wettelijke begrotingsbasis. — Schatting door partijen. — Zonder uitwerking.

1. *De regel volgens welke het rechtsmiddel van hoger beroep niet openstaat tegen een beslissing die, krachtens de wet, in laatste aanleg is geweest, is van openbare orde. De niet-ontvankelijkheid van een met miskenning van deze regel aangezekend hoger beroep moet, zelfs van ambtswege, door de rechter worden opgeworpen.*

2. *Inzake arbeidsongevallen bepaalt de wet de grondslagen van de schatting van het geschil.*

Bij ontstentenis van aanduiding, in de dagvaarding of in de beslissing van de eerste rechter, van de feitelijke elementen welke de toepassing van gezegde grondslagen mogelijk maakt, is de beslissing in laatste aanleg geweest.

3. *Als de waarde van het geschil volgens de wettelijke criteria moet bepaald worden, is de schatting van de vordering door partijen zonder uitwerking.*

Raemdonck t/De Federale Verzekeringen.

Gelet op het bestreden vonnis, op 17 december 1963 door de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde in hoger beroep geweest;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2 (gewijzigd door artikel 1 van de wet van 10 juli 1951), 6, 24 (gewijzigd door de artikelen 1 van het koninklijk besluit nr. 305 van 31 maart 1936 en 11 van de wet van 10 juli 1951) van de door het koninklijk besluit van 28 september 1931 gecoördineerde wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, 1 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit ongevallen die zich op de weg van of naar het werk voordoen, 1, 9, 21, 23, 27, 33 en 35 van de wet van 25 maart 1876 over de bevoegdheid,

doordat het bestreden vonnis het door verweerder ingesteld hoger beroep ontvankelijk verklaart, hoewel noch de dagvaarding die er toe strekte verweerder te doen veroordelen om aan eiser de vergoedingen te betalen, bepaald door de wetten op de arbeidsongevallen, noch de conclusies van de partijen, noch het beroepen vonnis het bedrag vermeld hadden van het basisloon dat eiser op het ogenblik van het ongeval verdiende, enig element dat toeliet de eis op wettelijke wijze te schatten, en hoewel de schatting van de eis op meer dan 10.000 frank die door eiser gedaan werd in de dagvaarding, op geen enkel element van de zaak berustte,

terwijl in afwezigheid in de dagvaarding, in de slachtoffer van het arbeidsongeval, het beroepen vonnis zelf van concrete elementen, die de schatting van de

eis toelaten, en meer bepaald bij gebrek aan vermelding van het bedrag van het werkelijk loon van het slachtoffer van het arbeidsongeval, het beroepen vonnis in laatste aanleg geveeld werd (schending van de aangeduide artikelen, en, meer bepaald, van de artikelen 2 en 6 van de door het koninklijk besluit van 28 september 1931 gecoördineerde wetten en 33 van de wet op de bevoegdheid);

Overwegende dat de vordering, welke tot vergoeding strekt van de schade voortspruitende uit een ongeval dat zich op de weg van of naar het werk voordeed, gegrond is op de door het koninklijk besluit van 28 september 1931 gecoördineerde wetten en op de besluitwet van 13 december 1945;

Overwegende dat uit de aan het Hof regelmatig overgelegde stukken niet blijkt dat de partijen schriftelijke conclusies vóór de eerste rechter genomen hebben; dat noch de dagvaarding, noch de beslissing van de eerste rechter het bedrag vermelden van het loon van de eisende partij;

Overwegende dat de wet in deze materie de grondslagen voor de schatting van het geschil bepaalt;

Dat, bij ontstentenis van aanduiding van de feitelijke elementen welke de toepassing van gezegde grondslagen mogelijk maakt, de beslissing in laatste aanleg gewezen is;

Dat de schatting van de vordering door eiser « op meer dan 10.000 frank, wat aanleg en bevoegdheid betreft » zonder uitwerking is, daar de waarde van het geschil volgens de wettelijke criteria moet bepaald worden;

Dat de regel volgens welke het rechtsmiddel van hoger beroep niet openstaat tegen een beslissing die, krachtens de wet, in laatste aanleg is gewezen, van openbare orde is; dat eruit volgt dat de niet-ontvankelijkheid van een met miskennings van deze regel aangetekend hoger beroep, zelfs van ambtswege, door de rechter moest opgeworpen worden;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis; beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 23 december 1965.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Moriamé.

Advocaat-generaal : M. Delange.

Advocaat : Mr. Ansiaux.

Arbidsongevallen. — Berekening van de graad van arbeidsongeschiktheid. — Voorafbestaande pathologische toestand. — Verergerd door een arbeidsongeval. — Geheel de arbeidsongeschiktheid moet in aanmerking worden genomen. — Herziening. — Geen invloed meer van het arbeidsongeval. — Wijze van schatting van de ongeschiktheid.

Zolang als de verwonding bij het slachtoffer van een arbeidsongeval een voorafbestaande en evolutieve pathologische toestand verergerd, brengt het forfaitair karakter van het wettelijk systeem der vergoedingen mede, dat de arbeidsongeschiktheid van het slach-

offer in haar geheel moet worden beoordeeld zonder de vroegere ziekelijke toestand van dit slachtoffer in aanmerking te nemen, daar het ongeval tenminste de gedeeltelijke oorzaak van de ongeschiktheid is.

Maar indien, namelijk ter gelegenheid van de eis tot herziening, vastgesteld wordt dat de invloed van de verwonding op een bepaald ogenblik heeft opgehouden uitwerking te hebben, terwijl de evolutieve pathologische toestand, van inwendige oorsprong, voortaan alleen werkt, moet men zich op dit ogenblik plaatsen om tot de schatting over te gaan van de economische ongeschiktheid van het slachtoffer, op straffe ervan onwettelijk aan het arbeidsongeval een verergering toe te schrijven zonder oorzakelijk verband met dit ongeval.

N.V. Securitas t/Hanosset.

Gelet op het bestreden vonnis, op 14 juni 1961 door de Rechtbank van eerste aanleg te Luik in hoger beroep gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1, 2, van de wetten betreffende de vergoeding van de schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, gecoördineerd door het koninklijk besluit van 28 september 1931, zoals zij gewijzigd en aangevuld werden door de besluitwet van 9 juni 1945 en de wet van 10 juli 1951,

doordat het bestreden vonnis, dat het beroepen vonnis bevestigt, oordelend dat « in 1962 als in 1958, het ongeval de oorzaak blijkt te zijn welke de voorafbestaande en evoluerende pathologische toestand van de presbykoesie verergerd heeft, oorzaak waarvan de weerslag op de economische geschiktheid van het slachtoffer zich tot 1959-1960 geuit heeft », verklaart dat deze verergering het nieuwe feit uitmaakt, dat de eis tot herziening rechtvaardigt en dienvolgens het geheel van de bestendige gedeeltelijke ongeschiktheid waarvoor eiser herstel vroeg, op 37,5 % brengt, op deze grondslag het bedrag bepalend van de aan het slachtoffer toekomende wettelijke vergoedingen,

terwijl eiseres, in conclusie inroepende dat de eis tot herziening slechts gerechtvaardigd kon worden in zover de ingeroepen verergering het gevolg was van het arbeidsongeval en dat er ter zake geen enkel verband van oorzaak tot gevolg was tussen het geval en de door het slachtoffer aangevoerde verergering van 35 %, verklaarde zich naar de besluiten van het deskundigenonderzoek van 26 april 1962 te schikken en voorstelde de vergoedingen te betalen op grondslag van een gedeeltelijke bestendige ongeschiktheid van 20 % in stede van 15 %;

waaruit volgt dat het bestreden vonnis niet wettelijk met redenen omkleed is, terwijl het aanneemt dat het ongeval, beschouwd als oorzaak welke de doofheid verergerd heeft, slechts tot 1960 op de toestand van het slachtoffer een invloed gehad heeft, het niettemin de graad van ongeschiktheid voor doofheid op 35 % bepaalt zonder het oorzakelijk verband vast te stellen tussen dit gebrek, zoals het zich na de verergering voordoet, en het ongeval, zich er aldus van onthoudende aan de conclusie van eiseres een gepast antwoord te geven en de reden in het onzekere latende waarom de ongeschiktheid voor doofheid op 35 % bepaald moet worden, ofschoon het ongeval zonder verband is met de gebrekkelijkheid sinds 1960, hetgeen het Hof niet toelaat zijn controle uit te oefenen;

Overwegende dat uit het bestreden vonnis en uit de stukken van de aan het Hof overgelegde rechtspleging blijkt dat verweerder op 23 mei 1956 het slachtoffer werd van een arbeidsongeval, dat een definitief vonnis

van 13 juni 1958 zijn bestendige ongeschiktheid bepaald heeft op 15 % vanaf 1 augustus 1957, voor gevolgen van een breuk van de linkervleugel van het bekken en verergering door verwonding van een voorafbestaande presbykoesie en dat, door dagvaarding van 7 juni 1961, verweerder een eis tot herziening ingesteld heeft;

Overwegende dat wat betreft de gevolgen van de breuk van de linkervleugel van het bekken, het vonnis, dat over gezegde eis tot herziening uitspraak doet, het advies van de gerechtelijke deskundige bekrachtigend, vaststelt dat de verwondingen verbeterd zijn en op 2½ % de uit deze oorzaak voortspruitende bestendige ongeschiktheid bepaalt;

Overwegende dat wat betreft het gehoor, het vonnis erop wijst dat het nieuw deskundigenonderzoek van 6 april 1962 op een duidelijke verergering van de doofheid wijst, welke op zichzelf, indien zij volledig door de verwonding veroorzaakt was, een bestendige ongeschiktheid van 35 % zou rechtvaardigen, en dat de deskundige de invloed van het ongeval op de doofheid na 1958 in aanmerking neemt;

Overwegende dat terwijl het vaststelt dat de invloed van het ongeval op de economische geschiktheid van verweerder zich tot 1959-1960 geuit heeft, het vonnis niettemin beslist dat in 1962 zowel als in 1958, het ongeval de oorzaak blijkt te zijn welke de voorafbestaande en evoluerende pathologische toestand van presbykoesie verergerd heeft, en uit dien hoofde de arbeidsongeschiktheid van verweerder op 35 % bepaalt;

Overwegende, weliswaar, dat zolang als de verwonding, bij het slachtoffer van een arbeidsongeval, een voorafbestaande en evolutieve pathologische toestand verergert, het forfaitair karakter van het wettelijk systeem van de vergoedingen oplegt in haar geheel de arbeidsongeschiktheid van het slachtoffer te beoordelen zonder de vroegere ziekelijke toestand van dit slachtoffer in aanmerking te nemen, daar het ongeval dan tenminste de gedeeltelijke oorzaak van de ongeschiktheid is;

Maar overwegende dat indien, namelijk ter gelegenheid van de eis tot herziening, vastgesteld wordt dat de invloed van de verwonding op een bepaald ogenblik opgehouden heeft uitwerking te hebben, terwijl de evolutieve pathologische toestand van inwendige oorsprong, voortaan alleen werkt, men zich op dit ogenblik moet plaatsen om tot de schatting over te gaan van de economische ongeschiktheid van het slachtoffer, op straffe ervan onwettelijk aan het arbeidsongeval een verergering toe te schrijven zonder oorzakelijk verband met dit ongeval;

Overwegende dat na vastgesteld te hebben dat het ongeval, als verergerende oorzaak van de vroegere pathologische toestand van verweerder, zijn economische geschiktheid slechts tot in 1960 beïnvloed heeft, het vonnis de ongeschiktheid van verweerder, wat de doofheid betreft, niet kon schatten, door zich in 1962 te plaatsen en door aldus rekening te houden met een verergering zonder enig verband met het door het ongeval veroorzaakte kwaad;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis behalve in zover het op 2,5 % de arbeidsongeschiktheid van verweerder « uit hoofde van andere verbeterde verwondingen » bepaalt;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Gelet op de wet van 20 maart 1948, zegt dat de kosten ten laste van eiseres zullen blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Hoei, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 24 december 1965.

Voorzitter-verslaggever: M. Rutsaert.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten: Mrs. Struye en Van Leynseele.

Arbeidsongevallen.

1. Ongeval. — Begrip. — Val van een arbeider. — Vereiste: werking van een uitwendige kracht. — Waaruit kan deze blijken.

2. Door de arbeider te leveren bewijs. — Vermoeden van art. 1, lid 6. — Veronderstelt dat er een « ongeval » is in de zin van art. 1, eerste lid.

1. *Er is slechts een ongeval in de zin van art. 1 arbeidsongevallenwet, wanneer het gaat om een plotselinge en abnormale gebeurtenis die uit de plotselinge werking van een van buiten komende kracht voortvloeit.*

De val van een arbeider is wel een plotse en abnormale gebeurtenis, doch is niet noodzakelijk aan een uitwendige kracht te wijten.

Maar de werking van dergelijke kracht kan blijken uit de ongunstige of gevaarlijke omstandigheden waarin het slachtoffer zijn werk te verrichten had.

2. *De toepassing van art. 1, lid 6 arbeidsongevallenwet, naar luid waarvan het ongeval voorgekomen in de loop van de uitvoering van het arbeidscontract vermoed wordt, zolang het tegendeel niet bewezen is, wegens die uitvoering te zijn voorgekomen, onderstelt dat het om een « ongeval » gaat in de zin van art. 1, eerste lid.*

N.V. La Royale Belge t/ Muylle.

Gelet op het bestreden vonnis op 23 februari 1965 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 van de gecoördineerde wetten betreffende de arbeidsongevallen van 28 september 1931, 1315 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, na in feite vastgesteld te hebben dat verweerder tijdens de uitvoering van zijn arbeidscontract gevallen was, beslist dat « de val een ongeval is naar de geest van de wet (op de arbeidsongevallen) », dat eiseres, « die als verzekeraar van de werkgever van verweerder gedagvaard werd, niet bewees of aanbood te bewijzen dat de val moest toegeschreven worden aan een oorzaak van inwendige aard, namelijk onpasselijkheid of duizeligheid », en op grond van deze overwegingen eiseres veroordeelt tot betaling van alle vergoedingen spruitend uit de wet van 24 december 1903,

eerste onderdeel, terwijl, volgens artikel 1 van de op 28 september 1931 gecoördineerde wetten, het ongeval dat aanleiding geeft tot de forfaitaire vergoedingen een plotse en abnormale gebeurtenis is, die wordt veroorzaakt door de onverwachte inwerking van een uitwendige kracht, die noodzakelijkerwijze aan de plotse en abnormale gebeurtenis moet voorafgaan, en de val op zichzelf wel de plotse en abnormale gebeurtenis uitmaakt doch het bewijs van een voorafgaande uitwendige kracht geenszins insluit, zodat het bestreden vonnis artikel 1 van de gecoördineerde wetten schendt door de kwestieuze val als ongeval te beschouwen in de zin van dit artikel, zonder vast te stellen dat de val door de voorafgaande en onverwachte inwerking van een uitwendige kracht veroorzaakt werd;

tweede onderdeel, terwijl het vonnis niet wettelijk kon beslissen dat eiseres, oorspronkelijke verweerster, de last had te bewijzen dat de val moest toegeschreven worden aan een oorzaak van inwendige aard, vermits, volgens artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek, verweerder die in het geding als eiser optrad de last had te bewijzen dat zijn vordering gegrond was en bijgevolg dat de oorzaak van de kwestieuze val van uitwendige aard was;

Overwegende dat, om de zienswijze van de eerste rechter te bevestigen en ter beantwoording van het door eiseres opgeworpen verweermiddel dat een val in principe evengoed door een inwendige ongesteldheid van het slachtoffer zonder enig verband met het werk als door een uitwendige kracht kan veroorzaakt zijn, het bestreden vonnis, zonder de feitelijke omstandigheden van het ongeval op te geven, zich ertoe beperkt erop te wijzen dat de val van een arbeider op zichzelf een ongeval is naar de geest van de wet van 24 december 1903, dat, ten deze, het ongeval zich heeft voorgedaan in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en dat eiseres niet bewijst dat de val moet toegeschreven worden aan een oorzaak van inwendige aard;

Overwegende dat er slechts een ongeval in de zin van artikel 1 van de op 28 september 1931 gecoördineerde wetten voorhanden is, wanneer het gaat om een plotselinge en abnormale gebeurtenis die uit de plotselinge werking van een van buiten komende kracht voortvloeit; dat zo de val van een arbeider een plotse en abnormale gebeurtenis uitmaakt, hij niet noodzakelijk aan een uitwendige kracht te wijten is; dat de werking van dergelijke kracht weliswaar blijken kan uit de ongunstige of gevaarlijke omstandigheden waarin het slachtoffer zijn werk te verrichten had, doch dat het vonnis dienaangaande in het onderhavige geval niet de minste aanwijzing vermeldt, die als vermoeden gelden kan;

Overwegende dat de toepassing van artikel 1, 6e lid, van de voormelde gecoördineerde wetten, naar luid waarvan het ongeval voorgekomen in de loop van de uitvoering van het arbeidscontract vermoed wordt, zolang het tegendeel niet bewezen is, wegens die uitvoering te zijn voorgekomen, veronderstelt dat het om een ongeval gaat dat beantwoordt aan de hierboven aangehaalde vereisten van het begrip «ongeval» in het eerste lid van bedoeld artikel 1 van gezegde wetten;

Dat, dienvolgens, de redenen van het vonnis het dispositief niet wettelijk rechtvaardigen en het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Gelet op de wet van 20 maart 1948, veroordeelt eiseres in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 7 januari 1966.

Voorzitter: M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever: M. Wauters.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Advocaat: Mr. Van Rijn.

Arbeidsongevallen. — Voorrecht van de getroffene. — Verzekering. — Indeplaatsstelling. — Verzekeraar enige schuldenaar. — Ondernemer definitief bevrijd. — Niet betaling der premiën. — Verzekeraar blijft gehouden. — Geen subrogatie krachtens arbeidsongevallenwet. — Vordering van de verzekeraar tegen de ondernemer. — Art. 1251, 3° B.W. niet toepasselijk.

Als de ondernemer bewijst overeenkomstig art. 9 arbeidsongevallenwet ten aanzien van zijn verplichtingen een verzekeraar in zijn plaats te hebben gesteld, is deze laatste de rechtstreekse en enige schuldenaar van de getroffene van een arbeidsongeval; de ondernemer is van zijn verbintenissen jegens de getroffene definitief en geheel bevrijd en hij bekomt ontheffing van het op zijn roerende goederen door art. 13 gevestigde voorrecht.

Ondanks de niet betaling van premiën blijft de verzekeraar jegens de getroffene gehouden. De arbeidsongevallenwet houdt ten voordele van de verzekeraar die het contract heeft geschorst wegens niet betaling van de premiën, geen bepaling in die analoog is met die van de artikelen 12, laatste lid en 18, lid 4, welke de subrogatie van zekere inrichtingen in de rechtsoverdrachten en voorrechten van de getroffene bepalen.

Aangezien de verzekeraar die, ondanks de niet betaling van de premiën, gehouden blijft jegens de getroffene, niet de schuld van de ondernemer, maar zijn eigen schuld betaalt, is op de vordering van de verzekeraar tegen de ondernemer art. 1251, 3° B.W. niet toepasselijk.

N.V. Zurich t/ Faillissement Elnico.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 juni 1963 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 9, 13, 14 en 15 van het koninklijk besluit van 28 september 1931 houdende de gecoördineerde wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, 1251 van het Burgerlijk Wetboek, en 19, 4° bis, van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken, welke de titel XIV van het Burgerlijk Wetboek uitmaakt,

doordat het bestreden arrest, het beroepen vonnis bevestigend, alzo beslist dat eiseres zal opgenomen worden voor een som van 112.384 frank in het gewoon passief van het faillissement, om de reden dat «de wet op de arbeidsongevallen geen twee voorrechten tegelijk geschapen heeft, maar wel een voorrecht tegenover de werkgever, vervangen door een voorrecht tegenover de in de plaats gestelde verzekeraar, wanneer met een verzekeraar gecontracteerd wordt (artikelen 9, 13, 14 en 15 van de gecoördineerde wetten op de arbeidsongevallen); dat zolang de indeplaatsstelling van de verzekeraar van kracht is, de werknemer geen voorrecht heeft tegen de werkgever maar enkel tegen de verzekeraar; dat in artikel 24 van de kwestieuze polis bepaald wordt dat de werknemers niettegenstaande elk verval rechtstreeks hun vordering tegen de

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

verzekeraar bewaren; dat de schorsing van het contract bijgevolg de indeplaatsstelling van deze laatste niet belet heeft; dat trouwens volgens de wet zelf de indeplaatsstelling van de verzekeraar, en het behoud van het voorrecht tegen deze laatste, niettegenstaande de schorsing blijft voortbestaan; dat namelijk lid 4 van artikel 15 uitdrukkelijk bepaalt dat geen vervalclausule door de verzekeraar tegen de slachtoffers mag tegengesteld worden; dat waar deze bepaling onmiddellijk volgt op die waarbij het voorrecht van de slachtoffers op de reserves van de verzekeraar gevestigd wordt, het duidelijk is dat in het mechanisme van de wet dit voorrecht tegen de verzekeraar spijs de toepasselijkheid van de vervalclausule blijft voortbestaan; dat bijgevolg, daar geen twee voorrechten tegelijk werden ingesteld, appellante (thans eiseres) ten onrechte staande houdt dat het voorrecht tegen de werkgever door de schorsing van de polis terug in het leven werd geroepen; dat, vermits de werknemers, op het ogenblik dat de vergoedingen werden uitbetaald, geen voorrecht tegen hun werkgever bezaten, de betaling van de vergoedingen geen overdracht van dit voorrecht heeft kunnen teweegbrengen»,

terwijl, 1) door het feit dat eiseres de verzekeringspolis met de werkgever wegens wanbetaling van de premieën geschorst had, zij niet meer haar eigen schuld betaalde maar, uit wettelijke verplichting, die van de werkgever tegenover de arbeiders, en dit zonder tegenprestatie vanwege de werkgever (schending van de artikelen 9, 13, 14 en 15 van de gecoördineerde wetten op de arbeidsongevallen),

2) eiseres, gezien deze schorsing van het contract met de werkgever, het voorrecht voorzien door artikel 13 kan invoeren, daar het feit dat eiseres de schorsing niet tegen de arbeiders kan invoeren, niet betekent dat dezen — en bijgevolg eiseres — hun voorrecht tegen de werkgever verliezen wanneer het contract tussen werkgever en eiseres geschorst wordt (schending van artikel 13 van dezelfde wetten),

3) eiseres alzo wettelijk in de plaats gesteld is van de arbeiders en dan ook het voorrecht voorzien door artikel 4° bis van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken kon invoeren (schending van de artikelen 13 van de gecoördineerde wetten op de arbeidsongevallen, 1251 van het Burgerlijk Wetboek en 4 bis van de wet van 16 december 1851);

Overwegende dat uit de regelmatig neergelegde stukken blijkt dat eiseres, in haar hoedanigheid van verzekeraar arbeidsongevallen, vergoedingen aan arbeiders van de gefailleerde naamloze vennootschap «Elinco» heeft uitbetaald tijdens een periode van schorsing van de verzekeringspolis wegens niet-betaling van de premieën, dat de curator van het faillissement, thans verweerder, het bedrag van deze vergoedingen aangenomen heeft in het gewoon passief van het faillissement; dat eiseres echter bedoelde schuldvoordring als bevoorrecht had ingediend op grond van de artikelen 1251, 3°, van het Burgerlijk Wetboek en 13 van de gecoördineerde wetten op de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen; dat het bestreden arrest beslist dat de schuldvoordring niet bevoorrecht is;

Overwegende dat, zo, luidens gemeld artikel 13, de schuldvoordring van de door een ongeval getroffen of van zijn rechtverkrijgenden gewaarborgd is door een voorrecht dat, in rangorde, en onder nr. 4° bis, onmiddellijk volgt op nr. 4° van artikel 19 van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken, de ondernemer, krachtens artikel 14 van voormelde gecoördineerde wetten, ontheffing bekomt van het aldus op zijn roerende goederen gevestigde voor-

recht, zo hij bewijst dat hij overeenkomstig artikel 9 van dezelfde wetten ten aanzien van zijn verplichtingen een verzekeraar in zijn plaats heeft gesteld; dat in dit geval deze laatste de rechtstreekse en enige schuldenaar is van de getroffenene jegens wie de ondernemer, ingevolge de «subrogatie» van gezegd artikel 9, definitief en geheel van zijn verbintenissen bevrijd is;

Overwegende dat luidens lid 4 van artikel 15 van de gecoördineerde wetten geen enkele bepaling van vervallenverklaring mag worden ingeroepen door de gemachtigde verzekeraar tegen hen die een vergoeding te vorderen hebben of tegen hun rechtsverkrijgenden; dat de verzekeraar aldus, ondanks de niet-betaling van de premieën, jegens de getroffenene gehouden blijft;

Overwegende, trouwens, dat de gecoördineerde wetten ten voordele van de verzekeraar die het contract geschorst heeft wegens de niet-betaling van de premieën, geen bepaling inhouden analoog met die van de artikelen 12, laatste lid, en 18, lid 4, welke de subrogatie van zekere inrichtingen in de rechtsvorderingen en voorrechten van de getroffenene bepalen;

Overwegende dat, vermits eiseres niet de schuld van de ondernemer maar haar eigen schuld betaald heeft, artikel 1251, 3°, van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing is;

Dat hieruit volgt dat de beslissing van het arrest, luidens welke «vermits de werknemers, op het ogenblik dat de vergoedingen werden uitbetaald, geen voorrecht tegen hun werkgever hadden, de betaling van de vergoedingen geen overdracht van dit voorrecht heeft kunnen teweegbrengen», wettelijk gerechtvaardigd is;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. - Verg. Kooph. Antwerpen, 18 november 1964, R.W. 1964-1965, 1081; Kooph. Gent, 28 december 1935, R.G.A.R. 1936, nr. 2226 en het artikel van S. Rouffy in R.G.A.R. 1958, nr. 6047. Anders: Luik, 19 september 1960, Bull. Ass. 1961, 48 met noot R.V.G.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 13 januari 1966.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Busin.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Advocaten: Mrs. Van Rijn en Simont.

Arbidsongevallen. — Ongeval. — Begrip. — Val door struikeling, misstap of verstrooidheid. — Uitwendige kracht noodzakelijk.

De wet wordt geschonden door het vonnis dat beslist dat een val op de openbare weg, welke voor het slachtoffer fysische verwondingen heeft teweeggebracht en welke uitsluitend hetzij door een struikeling, hetzij door een misstap of een verstrooidheid werd teweeggebracht, een ongeval is in de zin van de arbeidsongevallenwet zonder dat het bovendien noodzakelijk zou zijn dat deze struikeling of deze misstap door een uitwendige kracht werd veroorzaakt.

N.M.B.S. t/ Supply.

Gelet op het bestreden vonnis in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Luik op 14 januari 1964;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 2 van de besluitwet van 13 december 1945, betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen, 7 van het koninklijk besluit van 28 september 1931 tot coördinatie van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, en 97 van de Grondwet,

doordat, na herinnerd te hebben aan de traditionele bepaling van het arbeidsongeval of van het ongeval dat zich op de weg naar of van het werk voordoet, zoals zij door het Hof van cassatie, in haar arrest van 15 maart 1962 geuit werd, na te hebben herinnerd aan de verplichting welke op het slachtoffer van zulkdanig ongeval rust het bewijs te leveren van de uitwendige kracht welke het zou veroorzaken hebben, en na eraan herinnerd te hebben dat het de plicht van de rechter is chronologisch de uitwendige oorzaak te identificeren als het eerste bestanddeel van de «ketting van de voorgaanden en van de gevolgen welke geïmpliceerd wordt door het traditioneel begrip» van het arbeidsongeval of van het ongeval dat zich op de weg van of naar het werk heeft voorgedaan, het bestreden vonnis beslist dat de uitwendige oorzaak van de val, ten deze, bestond in de kracht welke de aantrekking van de aarde plots heeft doen wegen op het zwaartepunt van het slachtoffer, ofschoon weliswaar deze aantrekkingskracht de uitwerking die men kent voortgebracht heeft ten gevolge van een vroegere en spijtige verplaatsing van het zwaartepunt, en het onmogelijk is stellig de oorzaak nader aan te duiden welke gebeurlijk de verplaatsing zou bepaald hebben, en om deze redenen aan verweerster het voordeel toekent van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen.

doordat het bestreden vonnis, zonder het begrip van arbeidsongeval of van ongeval dat zich voordoet op de weg van of naar het werk te ontaarden, niet als zodanig een ongeval heeft kunnen beschouwen doordat het aan de enige aantrekkingskracht van de aarde toeschrijft:

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden vonnis blijkt dat verweerster op de openbare weg een val deed en zich verwondde, terwijl zij zopas haar arbeid verlaten had en naar haar woonplaats terugkeerde;

Overwegende dat na erop gewezen te hebben dat «de uitwendige oorzaak van de val, ten deze, bestaan heeft in de kracht welke de aantrekking van de aarde plots op het zwaartepunt van het slachtoffer teweeg gebracht heeft», het vonnis, de oorzaak nagaande, welke deze «verbreking van evenwicht» heeft kunnen bepalen vaststelt dat zij een struikeling, de verstrooidheid, de verzwakking of het intentioneel toedoen van het slachtoffer zou hebben kunnen zijn;

Dat de rechter vervolgens, steunende op feitelijke vermoedens, de verzwakking en het intentioneel toedoen als de oorzaak van de val van verweerster hebbende kunnen zijn, uitsluit maar enerzijds vaststelt, dat daar de struikeling — de misstap — welke onderscheidenlijk als de tegengewerkte of gebrekkige uitoefening van de gang te ontleden is, of de verstrooidheid, deze oorzaak was, en, anderzijds, beslist dat daar deze oorzaken verband houden met het feit van de door de arbeid opgelegde verplaatsing, verweerster het slachtoffer werd van een ongeval dat zich op de weg naar of van het werk voordoet, in de zin van de besluitwet van 13 december 1945;

Overwegende dat deze beslissing niet wettelijk gerechtvaardigd is;

Overwegende dat er slechts ongeval is in de zin van artikel 1 van de gecoördineerde wetten van 28 september 1931 en van de besluitwet van 13 december 1945, in het geval van een plotse en abnormale gebeurtenis, oorzaak van verwondingen welke een arbeidsongeschiktheid teweegbrengen, welke door de plotse werking van een uitwendige kracht teweeggebracht is; dat indien de val van een arbeider een plotse en abnormale gebeurtenis uitmaakt, hij niet noodzakelijk aan een uitwendige kracht te wijten is;

Overwegende dat de verwondingen welke op een val volgen en welke voortspruiten uit een struikeling, uit een misstap of uit een verstrooidheid dus niet noodzakelijk door een uitwendige kracht veroorzaakt worden;

Overwegende, dienvolgens, dat door te beslissen dat een val op de openbare weg, welke voor het slachtoffer fysische verwondingen teweeggebracht heeft en welke uitsluitend hetzij door een struikeling, hetzij door een misstap of een verstrooidheid teweeggebracht werd, een ongeval is in de zin van gezegde wetten zonder dat het bovendien noodzakelijk zou zijn dat deze struikeling of deze misstap door een uitwendige kracht veroorzaakt werd, het bestreden vonnis de wet heeft geschonden;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt eiseres in de kosten bij toepassing van de wet van 20 maart 1948;

Verwijst de zaak naar de rechtbank van eerste aanleg te Verviers, zetelende in graad van beroep.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Eerste Kamer. — 29 juni 1966

Voorzitter: M. Dellois

Raadsheren: M.M. Sury en Jans

Advocaten: Mrs. E. Ooms, K. Van Baarle, R. Roland

1. Bevoegdheid beroep. — Ondeelbaarheid.
2. Schenking. — Nietigheid. — Niet vatbaar voor bekrachtiging.
3. Onverdeeldheid boeleerders.
4. Schenking. — Aankoop goederen. — Prijs betaald door schenker. — Voorwerp van de schenking.

1. Een vordering strekkende tot nietigverklaring of in ondergeschikte orde tot inkorting van verschillende giften, is niet ondeelbaar omdat zij alle éénzelfde oorzaak hebben.
2. Een nietige schenking kan niet door het huwelijkscontract bekrachtigd worden. Na vernietiging, met al de gevolgen vandien, zou ze eerst kunnen opnieuw gedaan worden.
3. Het vermogen van boeleerders kan vermengd worden in welk geval tot de verdeling in gelijke paarten behoort te worden overgegaan.
4. Wanneer bij het aankopen van een goed met de gelden van een derde, deze laatste de bedoeling had het goed als een gift door de koper te doen hebben, is het goed zelf, en niet de penningen welke gediend hebben voor de aankoop ervan, het voorwerp van de schenking.

De begiftigde moet alsdan geacht worden het goed als een naamlener van de schenker te hebben verkregen, die hem na de verkrijging van het goed ontlast van de verplichting het aan hem af te geven (1).

Gezien in behorlijke vorm vorgelegd de door de wet vereiste stukken;

Overwegende dat het beroep tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat samengevat de door geïntimeerden ingestelde eis er toe strekt:

1) in zover hij gericht is tegen appellant als erfgenaam van zijn moeder:

a) te horen zeggen dat een reeks goederen, zo roerende als onroerende, het voorwerp hebben uitgemaakt van schenkingen door wijlen Dr. Couvreur aan dame F. De Temmerman gedaan, deze schenkingen nietig te verklaren als strijdig met de openbare orde en de goede zeden met veroordeling van appellant tot teruggave van de voorwerpen dezer schenkingen, minstens de inkorting van deze schenkingen te bevelen;

b) te horen zeggen dat een reeks andere goederen het voorwerp hebben uitgemaakt van schenkingen door wijlen Dr. Couvreur aan dame De Temmerman gedaan, welke dienen ingekort te worden;

2) in zover hij gericht is tegen appellant persoonlijk «als rechtstreeks begunstigde of anderszins»:

a) te horen zeggen dat een perceel grond, gelegen aan de Lange Lozanastraat te Antwerpen en een globaal bedrag van 1.000.000 frank nietige schenkingen zijn als strijdig met de openbare orde en de goede zeden met veroordeling van appellant tot teruggave van de tegenwaarde van voornoemde perceel en bedrag, minstens de inkorting van deze schenkingen te bevelen;

b) te horen zeggen dat twee geldsommen, respect. van 400.000 frank en 275.000 frank, tegen de wil en zonder de toestemming van wijlen Dr. Couvreur, aan wie zij toebehoorden, aan appellant werden overgemaakt met veroordeling van appellant om deze terug te geven, minstens te zeggen dat bedoelde bedragen schenkingen uitmaken van Dr. Couvreur hetzij aan dame De Temmerman, hetzij aan appellant en dat zij dienen ingekort te worden;

Overwegende dat in zover de eis op beweerde schenkingen gesteund is, hij zoveel hoofden vertoont, welke uit onderscheidene oorzaken, te weten bepaalde schenkingen, voortvloeien; dat aldus met het oog op de ontvankelijkheid van het beroep «ratione summae» de waarde van iedere schenking in aanmerking dient genomen te worden;

Overwegende dat de schatting door geïntimeerden én in het inleidend exploit én in hun eerste besluiten gedaan ondoeltreffend blijft ten opzichte van de schenkingen, waarvan het voorwerp hetzij geldsommen, hetzij openbare fondsen of andere genoteerde beurswaarden was (art. 21 en 29 wet van 25 maart 1876);

(1) Zie: De Page «Traité Élémentaire de droit civil Belge», T.VIII, 1er nr. 414 en 415, en T.IX, nr. 1267; Laurent «Principes de droit civil», T.X., nr. 622; Kluyskens: «De erfenissen», nr. 201; Schicks & Van Isterbeeck: «Traité Formulaire de la Pratique Notariale», T.V., blz. 378; Grolich en Laloux: «Revue Trimestrielle droit civil», 1932, blz. 864; Arntz: «Droit divisibilité des Actes», Jur. rev. trim. de droit civil, 1930, P.P. 1 à 7, nr. 7 à 11; Pothier: «Traité des successions», éd. Dupin, T. IV, nr. 480 en 481; Gent, 10-2-1943, Rev. not. 1943, 245; Brussel, 29-10-1930, Pas. 1931, II, 39; Brussel 9-10-1930, Rev. Not. 1931, 505; Gent, 7-3-1872, Pas. 1872, II, 242; Rb. Brussel, 24-12-1957, J.T. 1958, 368; Rb. Brussel 30-4-1952, Rev. not. 1955, blz. 111; Rb. Gent, 17-1-1945, Tijdschrift voor Not. 1946, 187; Rb. Brussel, 10-4-1940, bevestigd door Brussel 1-10-1941, Rev. Not. 1942, blz. 68; Brussel 4-1-1961, J.T. 1963 135 en Cass. 11-10-1962, J.T. 1963, 135 en Cass. 11-10-1962, J.T. 1963, 134; Brussel: Verenigde Kamers 17-10-1951, Rev. Not. 1952, 48; Brussel 29-4-1953, J.T. 1954, 336; Rb. Antwerpen 11-6-1948, R.W. 1948/275; Rb. Brussel 21-3-1962, Rev. Not. 1962, 386; Rb. Brussel 24-12-1957, J.T. 1958, 368; Rb. Brussel 30-4-1952, Rev. Not. 1955, 111; Zie ook vonnis a quo 17-5-1963, R.W. 1962/2109.

Overwegende dat appellant ten onrechte opwerpt dat de verschillende punten van de betwisting ondeelbaar zijn omdat zij éénzelfde oorzaak hebben in zover zij strekken tot de nietigverklaring van de schenkingen, te weten «de overspelige betrekkingen welke tussen de respectieve rechtsvoorgangers van de gedingvoerende partijen zouden bestaan hebben»; dat appellant de drijfveer van bedoelde schenkingen met de oorzaak van ieder hoofd van de eis verward; dat zelfs wanneer de drijfveer van gezegde schenkingen dezelfde was, zulks niet wegneemt dat de verschillende hoofden van de eis in verband met deze schenkingen zozeel afzonderlijke oorzaken hebben in de zin van artikel 23 van de wet van 25 maart 1876 als er schenkingen plaats grepen;

Overwegende dat de in hoofddorde of in ondergeschikte orde gestelde eisen strekkende tot inkorting van een reeks beweerde schenkingen, eveneens verschillende hoofden afhangende van onderscheidene oorzaken bevat; dat iedere schenking welke de rechten van geïntimeerden aantast, omdat zij het beschikbare gedeelte overtreft, een afzonderlijke oorzaak in de zin van voormeld artikel 23 uitmaakt;

Overwegende dat men niet inziet hoe de door appellant ingeroepen rechtspraak ter zake zou kunnen toegepast worden; dat de vóór de eerste rechter gedingvoerende partijen in de aanleg van beroep betrokken zijn en dat iedere eis betrekking hebbende op deze of gene schenking wel tussen partijen het voorwerp van een onderscheiden vonnis zou kunnen zijn;

Overwegende dat uit de dagvaarding blijkt dat in de thesis van geïntimeerden hun rechtsvoorganger, wijlen Dr. Couvreur, sedert de eerste wereldoorlog volledig onder de invloed van dame De Temmerman is komen te staan;

dat deze laatste en haar zoon, appellant, luidens bedoeld exploit, «van het begin af slechts een doel nastreefden, nl. zich ten nadele van de wettige kinderen van Dr. Louis Couvreur, op een systematisch doorgevoerd en haast diabolische wijze, al de inkomsten en goederen van Dr. Louis Couvreur toe te eigenen»;

dat er aldus door geïntimeerden beweerd werd dat al de goederen, waaronder beurswaarden, die in het huwelijkscontract dd. 19 november 1947 als persoonlijk bezit van dame De Temmerman beschreven werden, het voorwerp uitmaken van «schenkingen, giften en vrijgevigheiden, die haar door Dr. Louis Couvreur voordien waren gedaan geweest... of op haar naam aangekocht geweest zijn met gelden voortkomende van deze laatste»;

dat het duidelijk is dat volgens geïntimeerden niet één doch verschillende schenkingen van beurswaarden in de loop der jaren plaats grepen;

Overwegende dat uit de in regelmatige vorm voorgelegde proceduurstukken, waarop het Hof vermag acht te slaan, niet kan nagegaan worden welke openbare fondsen of genoteerde waarden het voorwerp van deze of gene schenking hebben uitgemaakt; dat, behoudens de uitzondering die verder zal onderzocht worden, de beweerde geschonken openbare fondsen en waarden in voormelde proceduurstukken niet eens worden aangeduid;

Overwegende dat dezelfde vaststelling dient gedaan te worden ten aanzien van de openbare fondsen en waarden «vermeld in de aangifte van nalatenschap van dame De Temmerman... en welke niet vernoemd zijn in het huwelijkscontract d.d. 19 november 1947», welke ook, in de thesis van geïntimeerden, het voorwerp van schenkingen tijdens het huwelijk Couvreur - De Temmerman hebben uitgemaakt en waarvan zij de inkorting vorderen;

Overwegende dat hieruit volgt dat het Hof zijn bevoegdheid op grond van art. 23 en 29 van voormelde wet niet kan nagaan;

Overwegende, echter, dat het bestreden vonnis in zijn overwegingen terloops een aantal beurswaarden opsomt om te onderlijnen dat zij op naam van Dr. Couvreur werden aangekocht en daarna overgebracht werden naar de portefeuille van dame De Temmerman; dat het vonnis alzo melding maakt van 10 aandelen «Gevaert», 2 aandelen «Union Minière», 100 kapitaals aandelen Boerhave, 4 aandelen «La Médicale» en 3 aandelen «Electricité de Rosario»;

dat vooraleer het Hof zich kan uitspreken over de ontvankelijkheid van het beroep in verband met deze effecten, partijen de lopende prijs ten tijde van de dagvaarding (6 oktober 1960), welke iedere maand door de Regering wordt bekend gemaakt, dienen voor te leggen;

Overwegende dat geïntimeerden hebben gevorderd «ten aanzien van een bedrag van 1.000.000 frank gedeponeerd in waarden op de bank G. & K. Kreglinger te Antwerpen, ingevolge overeenkomst d.d. 19 februari 1947» te horen zeggen dat «deze schenkingen nietig zijn als strijdig met de openbare orde en de goede zeden, inzoverre zij uit waarden bestaan, die aan Fausta Liessens - De Temmerman vóór het huwelijk met Dr. Louis Couvreur in 1947, gegeven werden of in vervanging daarvan gekomen zijn» en, derhalve, appellant te veroordelen «tot teruggave van deze waarden of hun tegenwaarde, zijnde 1.000.000 frank...», minstens te horen zeggen dat deze schenkingen dienen ingekort te worden;

Overwegende dat de dagvaarding in verband met deze eis een reeks openbare fondsen met hun nominale waarde aanduidt, alsook «50 parts sociales Sociétés Réunies d'Energie du Bas de l'Escaut», die aldus op voornoemde bank gedeponeerd werden;

Overwegende dat de teruggave van deze fondsen en genoteerde waarden of van hun tegenwaarde gesteund is op de nietigheid van vroegere schenkingen door Dr. Couvreur aan dame De Temmerman gedaan; dat de ondergeschikte vraag tot inkorting eveneens verschillende schenkingen beoogt;

Overwegende dat de in de dagvaarding aangeduide openbare fondsen voor iedere soort slechts door hun globale nominale waarde worden vermeld; dat, notwithstanding, al deze obligaties uit «coupures» van verschillende nominale waarde bestaan, waarvan de waarde, bepaald overeenkomstig artikel 29 van de wet op de bevoegdheid, al dan niet het bedrag van de laatste aanleg kan overtreffen; dat waar het Hof niet kan uitmaken hoeveel «coupures» van een bepaalde nominale waarde van een of verschillende soorten van openbare fondsen het voorwerp van deze of gene schenking hebben uitgemaakt, het zijn bevoegdheid niet kan nagaan;

Overwegende dat aangaande de hierboven vermelde «50 parts sociales Sociétés Réunies d'Energie du Bas de l'Escaut» evenmin uit de proceduurstukken kan uitgemaakt worden of zij het voorwerp van één of verschillende schenkingen zijn geweest, zodat waar de waarde van een aandeel ten tijde van de dagvaarding in geen geval het bedrag van de laatste aanleg overtrof, het Hof zijn bevoegdheid niet kan nagaan;

Overwegende dat het vorderen van de tegenwaarde dezer fondsen en beurswaarden of 1.000.000 frank, bij gebreke aan teruggave ervan, deze toestand niet wijzigt, vermits bedoeld bedrag nog steeds de totale tegenwaarde vertegenwoordigt van een reeks schenkingen, waarvan noch de datum, noch het juiste voorwerp gekend zijn;

Overwegende dat geïntimeerden nog gevorderd hebben in verband met de geldsommen vermeld in de aangifte van nalatenschap van dame De Temmerman dat zij het voorwerp van schenkingen hebben uitgemaakt, welke dienen ingekort als zijnde tijdens het huwelijk geschied; dat het bedrag dezer geldsommen in voormelde proceduurstukken niet eens wordt aangeduid; dat het Hof, derhalve, zijn bevoegdheid niet kan nagaan;

Overwegende dat geïntimeerden gevorderd hebben ten aanzien van een bedrag naar schatting van 1.000.000 fr., vertegenwoordigd de menigvuldige vrijgevigheiden van alle aard, waarvan appellant het voorwerp was van wege wijlen Dr. Couvreur, te zeggen dat deze schenkingen nietig zijn als strijdig met de openbare orde en de goede zeden en appellant te veroordelen voormeld bedrag aan geïntimeerden te betalen, minstens te zeggen dat deze schenkingen dienen te worden ingekort; dat uit voormelde proceduurstukken blijkt dat geïntimeerden hiermede de uitgaven beogen voor opvoeding, studies, reizen, onderhoud van huishouding van appellant; dat het duidelijk is dat in de thesis van geïntimeerden niet één doch verschillende schenkingen van geldsommen in de loop der jaren plaats grepen; dat het Hof het bedrag van iedere schenking niet kan nagaan;

Overwegende dat het beroep en/of het incidenteel beroep voor de overige punten van de eis ontvankelijk zijn;

Ten gronde :

Overwegende dat appellant zich naar de wijsheid van het Hof gedraagt aangaande de verhouding welke tussen Dr. Louis Couvreur en dame De Temmerman vóór hun huwelijk d.d. 26 november 1947 bestaan heeft; dat de eerste rechter terecht een concubinaat tussen voormelde personen en dit reeds vanaf de oorlog 1914-1918 als bewezen heeft beschouwd;

Overwegende dat geïntimeerden, als reservataire erfgenamen van hun vader, Dr. Couvreur, gerechtigd zijn door alle middelen van recht, vermoedens inbegrepen, het bewijs te leveren van de door hun rechtsvoorganger gedane schenkingen, hetzij om de nietigheid ervan te doen uitspreken, hetzij om hun inkorting te horen bevelen;

Overwegende dat appellant doet gelden dat de eerste rechter in verband met het bewijs van de schenkingen allerlei attesten en nota's door geïntimeerden vorgelegd in aanmerking heeft genomen, wanneer bedoelde bescheiden deels uitgaan van familieleden, die in een getuigenverhoor zouden kunnen gewraakt worden, en deels van vreemde personen, die eveneens wraakbaar zouden zijn wijl zij een geschreven attest betreffende de feiten van het geschil hebben afgeleverd; dat, echter, in het kader van het bewijs door vermoedens, de rechter oppermachtig de gepastheid en de bewijskracht van de als vermoedens ingeroepen elementen beoordeelt; dat indien dergelijke attesten en nota's voorzeker de bewijskracht van een in rechte afgelegd getuigenis niet hebben, zulks niet belet dat zij als inlichtingen in de bewijsvoering door vermoedens zouden weerhouden worden; dat alle als vermoedens voorgelegde elementen aan het oordeel en de voorzichtigheid van de rechter worden overgelaten; dat het Hof, echter, de verklaringen van de broeders van Dame De Temmerman en, derhalve, de omen van appellant, welke aan zijn thesis nadelig zijn, niet weerhoudt;

Overwegende dat appellant ten onrechte beweert dat de nota's door wijlen Dr. Couvreur geschreven zonder de minste waarde zijn; dat de meeste van deze

nota's (waaronderde «Note pour enfants») door voornoemde werden opgesteld ten behoeve van de kinderen van appellant, kinderen die hij bijzonder lief had, en zulks om zijn vrijgevigheid tegenover appellant en zijn moeder te onderlijnen, doch geenszins om bewijzen aan zijn eigen kinderen, geïntimeerden, tegen appellant te verschaffen; dat, trouwens, bedoelde nota's voor het merendeel werden opgesteld vóór de eerste toenadering van Dr. Couvreur met zijn zonen op het einde van het jaar 1957, hetzij na circa 40 jaar; dat talrijke elementen de inhoud van deze nota's komen bevestigen, waaronder brieven welke tussen aan de partijen of hun familie vreemde personen werden gewisseld lang vóór het instellen van de eis;

Overwegende dat de redenering van appelant om aan te tonen dat dame De Temmerman in de loop der jaren — sedert 1909 tot haar overlijden in 1956 — wel bij machte was een belangrijk vermogen te vergaren, niet steekhoudend is;

Overwegende dat het aanvangspunt van dit vermogen zou te vinden zijn in de bruidsschat van dame De Temmerman bij haar huwelijk met Jules Liessens in 1909; dat het huwelijkscontract d.d. 29 mei 1909, dat het regime van de scheiding van goederen bedong, de roerende goederen van de bruid — «kleren, linnen, juwelen, meubelen en gereede gelden» — op 20.000 frank schatte en degene van de bruidegom op 16.000 frank; dat, waar geen nauwkeurig inventaris van bedoelde goederen werd opgesteld, het duidelijk is dat voormelde beschikkingen niet bestemd waren tot vrijwaring van de belangen van de vrouw tegen gebeurlijke schuldeisers van de man, doch enkel om de wederzijdse terugnemingen van de echtgenoten bij de ontbinding van het huwelijk te regelen; dat dergelijke schattingen willekeurig door de aanstaande echtgenoten kunnen gedaan worden en een middel kunnen uitmaken om aan de vrouw een voordeel bij de ontbinding van het huwelijk te verschaffen; dat zij geenszins toelaten zich een juiste gedachte te vormen over de werkelijke waarde van de aan de echtgenoten eigen goederen; dat, echter, waar geen element voormelde schattingen tegenspreekt, men ze niet kan verwerpen;

Overwegende, anderzijds, dat mag aangenomen worden dat de aanstaande echtgenote, overeenkomstig de gebruiken, een belangrijk deel mobilier inbracht; dat een mobilier ter waarde van 10.000 frank schijnt in verhouding te zijn met de stand van de echtelieden Liessens-De Temmerman in 1909; dat alzo met de eerste rechter moet aanvaard worden dat dame De Temmerman ook over gereede gelden beschikte, waarvan het bedrag op de helft van de ingebrachte goederen of 10.000 frank mag geschat worden;

Overwegende dat de redenering van appellant, volgens dewelke een inbreng van 20.000 frank thans een vermogen van 800.000 frank in hoofde van dame De Temmerman zou rechtvaardigen, niet opgaat; dat, inderdaad, bedoelde redenering veronderstelt dat het baargeld steeds in de beste voorwaarden werd belegd om de waardevermindering van de munt te voorkomen, hetgeen zich in de werkelijkheid niet voordoet en zich ter zake niet voorgedaan heeft;

Overwegende dat appellant verder gewag maakt van de juwelierszaak welke de echtelieden Liessens-De Temmerman hebben uitgebaat aan de St.-Gummarusstraat 6, en later aan de Van Wezenbeekstraat 64; dat vooreerst dient opgemerkt te worden dat geen der echtgenoten ooit een handel in de Van Wezenbeekstraat heeft uitgebaat; dat de handel aan de St.-Gummarusstraat reeds bij het uitbreken van de oorlog

1914-1918, bij de oproeping onder de wapens van Jules Liessens, verwaarloosd werd en dat hij in september 1918 voor de geringe som van 10.000 frank aan een derde werd overgedragen; dat men dan ook niet ernstig mag beweren dat bedoelde handel «bijzonder winstgevend» was;

Overwegende dat vaststaat dat sedert 1914 Jules Liessens zijn echtgenote nooit meer vervoege en dat deze laatste na voormeld overdragen van de juwelierszaak geen beroepsactiviteit meer uitoefende;

Overwegende dat betreffende het beweerd vermogen van de grootouders langs moederszijde van appellant de eerste rechter om gegronde redenen, welke het Hof overneemt, beslist heeft dat het geen rechtvaardiging van de betwiste goederen kan bieden;

Overwegende dat het aanvangskapitaal van dame De Temmerman evenmin gerechtvaardigd wordt door de opsomming van de onroerende en roerende goederen op haar naam in de loop der jaren en sedert het ontstaan van het concubinaat aangekocht, wanneer door geïntimeerden precies beweerd wordt dat bedoelde aanwervingen schenkingen van hun vader aan deze persoon zijn;

Overwegende dat de eerste rechter zorgvuldig de belangrijke beroepsinkomsten van Dr. Couvreur heeft vastgesteld en terecht heeft beschouwd dat de oorsprong van de betwiste goederen grotendeels slechts kan uitgelegd worden door voormelde beroepsinkomsten; dat hier nadruk dient gelégd te worden op de bestendige bekommernis van Dr. Couvreur zich te verweren tegen de aanspraken in zake onderhoudsgeld van zijn wettige familie met de daarmede gepaard gaande zorg op fiscaal gebied zo weinig mogelijk aan te geven en als een mens, waarvan de inkomsten geen beleggingen toelieten, door te gaan; dat alsdan en gelet op de betrekkingen tussen hem en dame De Temmerman men de overheveling van zijn vermogen op deze persoon best kan begrijpen;

Betwiste schenkingen:

1) Perceel grond Houba De Strooperlaan te Brussel.

Overwegende dat vaststaat dat deze grond op 6 juni 1925 op naam van dame De Temmerman werd aangekocht voor de som van 22.912 frank, rechten en kosten inbegrepen; dat zelfde grond in 1955 voor de som van 214.000 frank verkocht werd;

Overwegende dat geïntimeerden de beslissing van de eerste rechter betwisten, waar hij aanvaardde dat dame De Temmerman bedoeld perceel met eigen penningen wel kon aankopen; dat zij bepaalde omstandigheden inroepen, waaruit blijkt dat Dr. Couvreur allermint niet vreemd was aan de verhandeling, vermits zijn eigen broeder, een maand te voren, het aanpalend perceel had gekocht; dat, echter, de door Dr. Couvreur nagelaten nota's, die zeer omstandig blijken, van deze aankoop op naam van dame De Temmerman geen melding maken;

Overwegende dat gelet op het hierboven aangenomen aanvangskapitaal van 10.000 frank verhoogd met de overgaveprijs van de juwelierszaak, er niet met voldoende zekerheid kan beslist worden dat dame De Temmerman onmogelijk met eigen penningen de besproken koop kon betalen;

2) Grond en huis Terlinckstraat, 15, te Berchem.

Overwegende dat de grond in december 1934 op naam van dame De Temmerman werd aangekocht voor de som van 61.689 frank, aankleven inbegrepen; dat in de loop van 1935 op deze grond een huis ge-

bouwd werd, waarvan de kostprijs luidens de teruggevonden facturen circa 165.000 frank beliep; dat het merendeel van deze facturen op naam van dame De Temmerman werden opgesteld;

Overwegende dat, gelet op het feit dat het bescheiden vermogen van laatstgenoemde reeds volledig werd opgeslorpt door de belegging in de grond van de Houba De Strooperlaan te Brussel, welke slechts in 1955 zal verkocht worden, op de hierboven aangestipte gedragslijn van Dr. Couvreur en op de door de eerste rechter aangeduide bewijselementen, het geen twijfel lijdt dat én de aankoop van de grond én het bouwen van het huis volledig door Dr. Couvreur werden bekostigd;

3) Mobilair.

Overwegende dat beide partijen de beschikkingen van het bestreden vonnis in verband met het mobilair betwisten;

Overwegende dat, aangaande het mobilair in het huwelijkscontract Couvreur-De Temmerman d.d. 19 november 1947 beschreven, appellant doet gelden dat indien het werkelijk aan Dr. Couvreur behoorde, de vermelding ervan in bedoeld huwelijkscontract een «onrechtstreekse schenking» uitmaakt, die gelet op het voorgenomen huwelijk geldig is en slechts aan gebeurlijke inkorting kan onderworpen worden;

Overwegende, echter, dat waar dit mobilair tussen 1935 en 1938 werd aangekocht en tijdens het concubinaat aan dame De Temmerman werd geschonken — behoudens het mobilair dat haar eigen was — deze gift volstrekt nietig is en, derhalve voor bekrachtiging in het huwelijkscontract niet vatbaar was; dat men slechts tot de geldigheid van een in dit contract verwezenlijkte schenking zou kunnen besluiten indien de in de vroegere giften betrokken partijen eerst de gevolgen ervan ongedaan hadden gemaakt, hetgeen veronderstelt dat dame De Temmerman vóór het verlijden van het huwelijkscontract de geschonken goederen aan Dr. Couvreur zou hebben teruggegeven; dat zulks zich ter zake voorzeker niet heeft voorgedaan;

Overwegende dat het Hof de redenen van de eerste rechter overneemt, welke hem er toe brachten te beslissen dat er een feitelijke vermenging plaats greep van het mobilair eigen aan dame De Temmerman, voortkomende van haar eerste huwelijk, en van dit aangekocht door Dr. Couvreur of waarvan de aankoop door zijn gelden werden gefinancierd zowel vóór als na het huwelijk tussen partijen;

Overwegende dat bij gebreke aan nadere gegevens het bestreden vonnis terecht heeft beslist dat de helft van het mobilair in het huwelijkscontract beschreven het voorwerp van nietige schenkingen heeft uitmaakt, welke aan geïntimeerden dient te worden teruggegeven, terwijl de helft van de nog niet door partijen verdeelde voorwerpen en mobilair vermeld in de inventaris d.d. 20 januari 1957 ten sterfhuize van dame De Temmerman opgesteld en die in het huwelijkscontract niet begrepen waren, het voorwerp van gebeurlijk inkortbare schenkingen zijn geweest;

Overwegende dat de opwerpingen van geïntimeerden tegen deze zienswijze niet afdoende zijn; dat zelfs aangenomen dat het mobilair dat dame De Temmerman bij haar eerste huwelijk bezat vóór 1935 verkocht werd, zulks niet medebrengt dat het waardeloos was en het geenszins uitgesloten blijkt dat voornoemde geen mobilair in wederbelegging kon aankopen;

4) Personenauto Chevrolet 1954.

Overwegende dat appellant op dit punt zich naar de wijsheid van het Hof gedraagt; dat de eerste rechter oordeelkundig besliste dat deze wagen het voorwerp van een schenking staande huwelijk is geweest en dat zijn veilwaarde — hij werd in 1961 voor 10.000 frank verkocht — aan gebeurlijke inkorting onderworpen is;

5) Grond Lange Lozanastraat, 217, te Antwerpen.

Overwegende dat vaststaat dat deze grond op 15 maart 1934 onder de naam van appellant werd aangekocht voor de som van 106.624 frank, rechten en kosten inbegrepen; dat appellant op dit ogenblik een 22-jarige student was, die over geen kapitaal of inkomsten beschikte; dat dame De Temmerman evenmin dit bedrag met eigen penningen kon betalen; dat het geen twijfel lijdt, gelet op de bewijselementen in het bestreden vonnis aangeduid, dat deze aankoop weer met gelden van Dr. Couvreur plaats greep;

6) Bedragen van 400.000 frank en 275.000 frank belegd in de bouw van het huis aan de Lange Lozanastraat, 217, te Antwerpen.

Overwegende dat bedoeld huis in het jaar 1949 werd gebouwd en dat het huis aan de Olijftakstraat, dat aan Dr. Couvreur sedert 1914 toebehoorde, in juli 1949 werd verkocht; dat het samenvallen van deze verkoop, welke netto 400.000 frank opbracht, met de bouw van het huis aan de Lange Lozanastraat reeds betekenisvol blijkt;

Overwegende dat de eerste rechter een reeks elementen aanduidt, waaronder de nota's van Dr. Couvreur, waaruit met zekerheid kan beslist worden dat het bedrag van 400.000 frank aan appellant werd geschonken ten einde bouwkosten, althans gedeeltelijk, te betalen;

Overwegende dat appellant, trouwens, toegeeft voormelde som van Dr. Couvreur te hebben ontvangen, doch beweert, onder de onsplitsbaarheid van zijn bekentenis, dat Dr. Couvreur in ruil hiervan het recht verkreeg zijn medicaal cabinet, zijn leven lang, in de bouw kosteloos te vestigen en dat hij alzo tal van voordelen kon genieten, zoals onderhoud, verwarming, verlichting, huisbewaking, enz.;

Overwegende dat deze bewering wordt tegengesproken door het vaststaande feit dat Dr. Couvreur jaarlijks een bedrag van 7.200 frank aan appellant voor huur en bijdrage in de kosten betaalde; dat men dan ook niet niet inzien op welke grond appellant aanspraak zou kunnen maken op een vergoeding van 4.000 frank per maand gedurende 10 jaar;

Overwegende dat het tussen partijen betwiste afschrift van de brief d.d. 31 mei 1951 door appellant of in zijn naam aan de Controleur der belastingen geschreven met het oog op de rechtvaardiging van de in de bouw geïnvesteerde sommen, geen belang vertoont ten aanzien van voormeld bedrag van 400.000 fr., vermits het reeds vaststaat dat bedoeld bedrag door Dr. Couvreur aan appellant werd geschonken;

Overwegende dat deze brief nog melding maakt van «Fondsen geschonken door mijn moeder Mw. Couvreur-De Temmerman en voortkomende van verkoop van effecten en opname op spaarboekje: ±275.000 frank»;

Overwegende dat appellant de verwerping uit de debatten van dit stuk vordert, dat hij beweert ten gevolge van een indiscretie in het bezit van geïntimeerden te zijn gekomen; dat de eerste rechter, echter, op grond van oordeelkundige redenen, die het Hof overneemt, de gevraagde verwerping uit de debatten heeft geweigerd;

Overwegende dat appellant verder de authenticiteit van het voorgelegde afschrift en het versturen van de brief betwist; dat, echter, hieraan niet kan getwijfeld worden, waar de moeder van appellant op 22 juni 1951 een schenking aan haar zoon van 275.000 frank aan het Beheer der belastingen bevestigde; dat appellant in verband hiermede geen opmerking maakt;

Overwegende dat indien een verklaring «pro fisco» wel met de nodige omzichtigheid dient te worden beoordeeld, de door Dr. Couvreur nagelaten nota's bevestigen dat voormelde som een persoonlijke gift was aan dame De Temmerman; dat het feit dat tegenover het Beheer der belastingen men de zaken voorstelde alsof dame De Temmerman de schenkster zou geweest zijn volledig in de gedragslijn ligt van de echtgenoten Couvreur-De Temmerman, volgens dewelke Dr. Couvreur geen vermogen kon aanwerven; dat indien het niet bewezen is dat deze som persoonlijk door Dr. Couvreur aan appellant werd geschonken, ze in ieder geval door Dr. Couvreur aan dame De Temmerman werd geschonken, zodat appellant als erfgenaam van zijn moeder de gebeurlijke inkorting van deze schenking dient te ondergaan; dat de inleidende dagvaarding de twee gevallen beoogt;

Nietigheid van de voor het huwelijk gedane schenking:

Overwegende dat de eerste rechter in bewoordingen waarbij het Hof zich aansluit, terecht heeft beslist dat de schenkingen vóór het huwelijk door Dr. Couvreur aan dame De Temmerman gedaan een ongeoorloofde oorzaak hadden, te weten het aanknopen, het voortzetten of het belonen van buitenechtelijke betrekkingen; dat het perceel grond van de Lange Lozanastraat aan hetzelfde lot dient te worden onderworpen, waar het een schenking betreft met tussenpersoonstelling van appellant;

Voorwerp van de schenkingen:

Overwegende dat appellant voorhoudt dat indien er werkelijk schenkingen plaats grepen, deze enkel geldsommen tot voorwerp hadden, zodat slechts deze sommen dienen te worden teruggeven of gebeurlijk ingekort; dat geïntimeerden integendeel staande houden dat de aankoop door de schenker van goederen op naam van de begunstigde een schenking van deze goederen uitmaakt;

Overwegende dat appellant wel toegeeft dat «in zekere gevallen de schenker wordt geacht het met de geschonken gelden aangekochte goed rechtstreeks te hebben verkregen, omdat de zogenaamde begiftigde alleen een naamlener is geweest»;

Overwegende voorzeker dat, om te besluiten tot de schenking van een concreet goed, vereist is dat de schenker de wil zou gehad hebben het goed aan de begiftigde te «doen hebben» en niet de penningen, waarvan de schenking het voorgenomen doel niet zou verwezenlijkt hebben; dat zulks, echter, nog veronderstelt — om de overdracht van het goed van het patrimonium van de schenker naar dit van de begiftigde te rechtvaardigen — dat de begiftigde bij de aankoop van het goed als naamlener van de schenker zou optreden en dat deze laatste daarna de eerste van zijn verbintenis van «dare», voortvloeiende uit de naamgeving, zou ontlasten; dat de aard van de koopovereenkomst niet geveinsd is — het gaat werkelijk over een koop/verkoop — alhoewel een element ervan, te weten de eenzelveheid van de werkelijke koper, de schenker, geveinsd is, terwijl de eigenlijke schenking,

die nadien plaats grijpt, de vorm van een onrechtstreekse schenking vertoont, namelijk de ontlasting aan de naamlener door de werkelijke koper verleend hem het goed over te maken;

Overwegende dat Dr. Couvreur, die alleen in het eerst onwettige en daarna wettige gezin over inkomsten beschikte, zoals iedere bedachtzame mens, deze inkomsten wenste te beleggen; dat hij, echter, — weze het herhaald — steeds gedreven werd door de bekommernis zich te verweren tegen de aanspraken van zijn wettige familie in zake onderhoudsgeld en aan het Beheer der rechtstreekse belastingen zo weinig mogelijk vat te geven; dat hij in zijn eerste biografische nota volmondig bekend: «Par motif de sécurité fiscale — vu que toutes les occasions étaient bonnes pour procéder en augmentation de pension alimentaire — cette situation a duré 42 ans — je mis maintenant mon avoir sous le nom de Madame De Temmerman, épouse divorcée de M. T. Liessens»;

Overwegende dat hij in een andere nota schrijft: «Madame tenait les livres et faisait les comptes et pour avoir la paix j'avais mis tout sur son nom. Ceci se fait sur une large échelle dans la société actuelle pour sauvegarder son avoir»;

dat het duidelijk is dat de zinsnede «pour avoir la paix» op de aanspraken van zijn wettige familie en van de fiscus zinspeelt;

Overwegende dat hij, weliswaar betreffende de aandelen, nog bekend: «A l'affaire Gutt on nous conseilla de porter cet avoir sur la liste des valeurs déclarées de Mad. Liessens, valeurs acquises à son nom et payées par moi, au fur et à mesure de mes économies résultant du fruit de mon travail, de sorte que je n'avais rien en apparence»;

Overwegende dat deze verklaringen de werkelijke inzichten in 't algemeen van Dr. Couvreur in een klaar daglicht stellen, te weten een schijn-toestand in het leven te roepen, waardoor zijn vermogen veilig zou staan;

Overwegende dat, in verband met de thans besproken goederen, het bestreden vonnis (blz. 45 en 46) tal van elementen aanduidt, geput uit de nota's van Dr. Couvreur en uit feitelijke omstandigheden, waaruit kan afgeleid worden dat, overeenkomstig voormelde inzichten, Dr. Couvreur wel de werkelijke koper van deze goederen was; dat enkel nog kan aangestipt worden dat zelfs de auto's op naam van dame De Temmerman werden aangekocht, wanneer zij niet eens kon sturen en dat deze wagens aan Dr. Couvreur bijna uitsluitend voor de uitoefening van zijn beroep dienstig waren;

Overwegende aldus dat de aankopen van de betwiste goederen wel geveinsd waren, in deze zin dat de eenzelveheid van de werkelijke koper verborgen werd gehouden en dat dame De Temmerman of haar zoon slechts naamleners waren; dat geïntimeerden, die als derden dienen te worden beschouwd, gerechtigd zouden geweest zijn een vordering in veinzingsverklaring in te stellen om de eenzelveheid van de werkelijke koper, Dr. Couvreur, door de rechter te doen vaststellen; dat het aan appellant alsdan zou behoord hebben de «animus donandi» in hoofde van Dr. Couvreur te bewijzen of allerm minst een andere titel om de besproken goederen te kunnen behouden; dat geïntimeerden, echter, zelf aanvaarden dat de concrete goederen werden geschonken en niet betwisten dat deze schenkingen naar de vorm geldig zijn;

Overwegende dat aldus mag besloten worden dat Dr. Couvreur werkelijk de bedoeling had concrete goe-

deren en geen geldsommen te schenken en dat de schenkingen werden verwezenlijkt door de aankoop op naam van de begunstigde als naamlener van de schenker, gevolgd door de ontlasting aan de naamlener door de schenker verleend hem het goed over te maken;

Overwegende dat, wat het huis gebouwd in 1935 op het perceel van de Terlinckstraat 15, te Berchem aangaat, de feitelijke omstandigheden uitwijzen dat Dr. Couvreur eerst aan dame De Temmerman ontlasting verleende van haar verbintenis van «dare» in verband met het perceel onder haar naam in december 1934 aangekocht, nadat bedoeld huis, dat door Dr. Couvreur werd bekostigd, voltooid was; dat alzo dient vastgesteld te worden dat ook het huis — en niet de voor de bouwkosten nodige penningen — werd geschonken, alhoewel deze vaststelling ten aanzien van de door de eerste rechter bevolen teruggave aan geïntimeerden van het huis «op en met grond» geen belang vertoont, vermits uit de nietigverklaring van de schenking van het perceel grond reeds voortvloeit dat geïntimeerden ook eigenaars van het erop gebouwde huis zijn;

Overwegende dat appellant doet opmerken dat de houding van geïntimeerden onlogisch is, waar zij enerzijds de nietigheid vorderen van de schenking van het perceel gelegen aan de Lange Lozanastraat 217, en, anderzijds, de teruggave, niet van dit perceel, doch van zijn tegenwaarde vragen; dat appellant, echter, zich hierover niet mag beklagen; dat, inderdaad, moest appellant verplicht worden het perceel zelf terug te geven, dit ook zou betekenen dat het erop gebouwde huis, dat ten belope van circa 1.000.000 frank door appellant zelf werd bekostigd, aan geïntimeerden zou toekomen; dat, echter, waar het perceel werd geschonken, geïntimeerden, zoals door de eerste rechter beoordeeld, aanspraak kunnen maken op de tegenwaarde van bedoeld perceel ten dage van het overlijden van Dr. Couvreur;

Overwegende dat het Hof zich thans niet kan uitspreken over de bijkomende vraag van geïntimeerden betreffende de aandelen «De Noordstar en Boerhave». vermits de ontvankelijkheid van het beroep aangaande deze aandelen wordt voorbehouden;

Overwegende dat appellant in ondergeschikte orde vordert in rechte te zeggen dat de beurswaarden in het huwelijkscontract vermeld tot belope van 214.000 frank, zijnde de verkoopprijs van de bouwgrond gelegen aan de Houba De Strooperlaan, zijn eigendom zijn en zullen blijven; dat deze eis, welke vóór de eerste rechter niet gesteld werd, slechts in aanmerking zou kunnen komen voor de beurswaarden in het vonnis vermeld en waarover het Hof zich thans niet kan uitspreken; dat terloops echter, wel kan opgemerkt worden dat bedoelde grond in 1955 werd verkocht, kort vóór het overlijden van dame De Temmerman (augustus 1956), terwijl het huwelijkscontract van 1947 dagtekent, zodat de beweerde wederbelegging onwaarschijnlijk schijnt;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

Gehoord het grotendeels eensluidend advies nopens de ontvankelijkheid van het beroep, door de heer Advocaat-generaal Dykmans in openbare zitting gegeven;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende;

Verklaart het beroep en/of het incidenteel beroep niet ontvankelijk «defectu summae» in zover zij be trekking hebben op de beschikkingen van het bestreden vonnis betreffende:

1) de beurswaarden;

Zegt, echter, dat de uitspraak over de ontvankelijkheid van het beroep wordt voorbehouden ten aanzien van de beurswaarden in het vonnis vermeld, te weten 10 aandelen «Gevaert», 2 aandelen «Union Minière», 100 kapitaalsaandelen Boerhave, 4 aandelen «La Médicale» en 3 aandelen «Electricité de Rosario»;

2) de speciën vermeld in de aangifte van nalatenschap van dame De Temmerman;

3) een bedrag van 1.000.000 frank gedeponneerd in beurswaarden of openbare fondsen op de bank G. & K Kreglinger te Antwerpen;

4) een bedrag naar schatting van 1.000.000 frank vertegenwoordigend de kosten van opvoeding, studies, reizen en onderhoud, waarvan appellant genoot vanwege Dr. Couvreur;

Ontvangt het beroep en/of het incidenteel beroep voor het overige, onder voorbehoud van de beurswaarden hierboven opgesomd;

En recht doende in zover de beroepen ontvankelijk werden verklaard, bevestigt het bestreden vonnis met deze enkele wijziging dat het bedrag van 275.000 frank vermeld in het vonnis onder B II b) een schenking is van wijlen Dr. Couvreur aan dame De Temmerman, waarvan appellant als erfgenaam van deze laatste de gebeurlijke inkorting dient te ondergaan;

Beveelt de heropening van de debatten in verband met de ontvankelijkheid van het beroep betreffende de hierboven opgesomde beurswaarden;

Verwijst appellant tot de reeds gerezen beroepskosten, behalve deze van het incidenteel beroep, die ten laste van geïntimeerden zullen blijven;

Verzendt de zaak naar de algemene rol.

BALIELEVEN

Plechtige Openingsvergadering van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent

Op zaterdag 5 november 1966 werden de talrijke genodigden en confraters door het Bestuur van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent hartelijk ontvangen op de plechtige openingsvergadering die plaats had in de zittingszaal van het Hof van Assisen in het Gerechtsgebouw te Gent.

De vergadering ging door onder de kundige en minzame leiding van de Voorzitter van de Vlaamse Conferentie, Meester Frans Baert, die in verschillende talen en in uitgelezen bewoordingen de aanwezigen welkom heette.

In zijn toespraak brak Meester Frans Baert ook de staf over de overvloed van nieuwe wetten en over de soms benarde positie van het individu, nu de rechtstaat meer en meer in het gedrang komt.

Hij verleende daarna het woord aan Meester Lode Verhaegen, die op kalme en zakelijke manier de openingsrede hield over «Dood van een handelsreiziger? Nieuwe dimensies in een omstreden statuut».

Meester Verhaegen handelde hoofdzakelijk over bepaalde tekstmoelijkheden in de nieuwe wet van 30 juli 1963, houdende statuut van de handelsvertegenwoordiger.

Streng kritisch werden de tekortkomingen van de tekst van de wet onderzocht, maar uiteindelijk was Mr. Verhaegen toch van oordeel dat deze wet een belangrijke stap voorwaarts betekende voor de handelsvertegenwoordigers.

Zijn uiteenzetting oogstte het succes dat ze verdiende. De Heer Stafhouder, Meester De Cordier, nam dan

het woord om in welgekozen termen zijn oordeel te geven over het onderwerp dat door Meester Verhaegen behandeld werd.

Tevens hield de Heer Stafhouder er aan het Bestuur van de Vlaamse Conferentie geluk te wensen met zijn activiteit.

Na de zitting volgde dan een receptie in de algemene vergaderzaal van het Hof van Beroep, wat aanleiding was tot levendige gedachtenwisselingen.

De dag werd besloten met het traditioneel banket, dat doorging in het zeer mooie «Sint-Jorishof».

In een geest van gezellige verbroedering werd hier ten volle genoten van de voortreffelijke gerechten en van een reeks schitterende tafelspeeches, waarbij de aanwezigen zelfs de gelegenheid kregen een geestige minister te beluisteren.

's Zondags zouden de feestelijkheden nog worden voortgezet, onder andere met een receptie aangeboden door de Heer Stafhouder, Meester De Cordier.

Het bestuur van de Vlaamse Conferentie te Gent mag met fierheid terugblikken op een plechtige openingsdag, die in alle opzichten volledig geslaagd was.

J.V.d.H.

Stagisten - Ontvangst

Om de nieuwe rekruten van de Balie vlug wegwijs te maken hield de Vlaamse Conferentie op 13 oktober de traditionele jaarlijkse receptie van de stagisten. De heer Stafhouder Mr. A. de Cordier, had eraan gehouden hierbij aanwezig te zijn. De nieuwe lichter werd verwelkomd door de Voorzitter van de Vlaamse Conferentie, Mr. Frans Baert. Daarop sprak stafhouder De Cordier de stagisten toe. Hij wees erop dat de jongeren steeds op de steun van de oudere confraters mogen rekenen; ook beklemtoonde hij dat de stagisten de stageperiode dienen te benutten voor intense studie en dat zij de deontologische lessen ingericht door de Vlaamse Conferentie stipt dienen te volgen.

Na deze verwelkoming werden verfrissingen aangeboden en zo had oud en jong gelegenheid tot kennismaking in een aangename sfeer.

Voordracht Professor Dr. Witold Zakrewski

Op uitnodiging van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit te Gent, verbleef Professor Dr. Witold Zakrewski, titularis van de leerstoel «Staatsrecht» aan de Universiteit te Krakow (Polen) enkele dagen in onze Gentse stede. Op uitnodiging van de Vlaamse Conferentie hield Professor Zakrewski op donderdag 27 oktober 1966, in het Hotel Terminus, een voordracht over: «De invloed van het volk en zijn controle op het staatsgezag in de Poolse Volksrepubliek». De spreker beklemtoonde hoe volgens het Poolse staatsrecht het volk zelf rechtstreeks deelneemt aan het staatsbestuur.

De éénheid van het staatsbestuur sluit het bestaan van zelfstandige organismen uit en beperkt zich tot dienstgewijze decentralisatie. De kandidaten voor de bestuursambten zijn door het volk, al dan niet rechtstreeks, gekozen en aan het volk verantwoording verschuldigd.

Na de voordracht was er gelegenheid tot het stellen van vragen die door Professor Zakrewski met de meeste welwillendheid in het «Franglais» werden beantwoord.

Geert Baert

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen Sportnieuws Voetbalmatch 5-11-66 Antwerpen - (Inter?) Milaan

«Horum omnium fortissimi sunt Belgae ex Anversa», zegden onze Latijnse tegenstrevers uit Milaan, na de match, en tijdens de receptie bij Voorzitter Schoups, toen zij het bilan opmaakten van de door hen gespeelde wedstrijden der laatste drie jaren. Gold het hier een troostwoord voor de verslagenen, dan wel het in de verf zetten van hun eigen verrichting? Putten wij onze wetenschap uit de geschiedenis, dan zou ik zeggen: beiden!

Wij hadden werkelijk geen orakels nodig om te weten dat onze Milanese confratelli iets van voetbalsport afwisten. Bepaalde gedragingen vóór de match waren betekenisvolle aanduidingen; zo vlogen alle spelers vrijdagavond om 22 uur op een eenvoudige vingerknip van hun manager naar bed (welke coach zou het bij ons wagen?); de lunch van zaterdag werd bescheiden samengesteld: rijst met afgekookt vlees en vitaminen B. 12, gevolgd door een uur platte rust, vanzelfsprekend alles steeds verplichtend voor de spelers. Dat zij ten slotte al maar door spraken over Anderlecht, en dan nooit over Antwerpen, Beerschot of Berchem lijkt mij ook niet toevallig.

Eens op het veld en de bal aan 't rollen, was er beslist geen plaats meer voor twijfel. Terwijl onze jongens het leder achterna joegen, schoven zij het rustig, maar gedecideerd van man tot man, nu eens met een flitsende schijnbeweging, dan na een snedige demarrage of een spitsvondig hakje. Zelfs onze supporters — onder leiding van Ere-Voorzitter meester Victor — hadden het snel begrepen. Waar zij in het begin luidkeels, met slogans als «allez de leeuwen!», en met kookpotdeksel getamboer, onze ploeg aanmoedigden en begeleidden, werden zij, naargelang de match vorderde en het daglicht verflauwde, meer en meer zwijzaam, ervan bewust, dat verbetering en moed, het moesten afleggen tegen virtuositeit.

Moeten er thans uit deze ontmoeting en 1-6 nederlaag harde besluiten getroffen worden: meer discipline? meer training? andere speelwijze? Moeten er, naar het gevleugeld woord van onze Karel, «koppen vallen»?

Persoonlijk zie ik liever dat wij blijven wat wij zijn: vrienden-confraters, die de voetbalschoenen aantrekken, om zich eens uit te leven en los te maken van de dagelijkse sleur, het mens sana in corpore sano indachtig, om dit vervolgens weer helemaal te vergeten bij pot en pint, of voor een jeugdige hazenrug en een fles Clos Vougeot 55.

G. Arts

Bedenkingen bij de Plechtige Opening van de «Jeune Barreau» te Brussel

Traditioneel is het zo dat de plechtige openingszittingen in de Nederlandse taal hun verslag krijgen in het Rechtskundig Weekblad en deze in het Frans in het Journal des Tribunaux, hetwelk dit jaar de vriendelijkheid weliswaar zo ver heeft gedreven om over de opening te Antwerpen uitvoerig verslag te geven.

Eenieder die te Brussel aanwezig was op vrijdag 18 november was vol lof over het vriendelijk onthaal, de standing van de gehele feestviering, het enorme en dikwijls zo speciaal voorgesteld materiaal dat de spreker Mr. Alain Couturier verzameld had over «Egmont», de buitengewone rede van de heer Stafhouder, de receptie gehouden door deze laatste en het zeer geslaagde en stemmige diner.

Het feit dat de dodenhulde afzonderlijk werd gehouden van de plechtige openingszitting, maakte het mogelijk dat we voor drie redenaars stonden, de Voorzitter, de openingsredenaar en de Stafhouder, die elk in hun kader vrij van andere verplichtingen een bepaald onderwerp konden behandelen, die dan een historische, soms een wijsgerige, ook een poëtische vaart kregen. Dit was ongetwijfeld het geval voor de zo begaafde Voorzitter Roger-Olivier Dalcq wiens rede zowel naar inhoud als haar vorm op een buitengewoon hoog peil stond.

Nochtans, en daarom deze bedenkingen, heeft hij zeer velen verrast wanneer hij zegde dat zwijgen in de huidige omstandigheden een misdaad zou zijn en onmiddellijk, in naam van de vrijheid, de huidige taalwetgeving hekelde, die volgens hem door een jurist niet kon aanvaard worden en die zijn geweten hem oplegde te verwerpen.

Ongetwijfeld was de spreker uiterst rechtzinnig en heeft hij toegegeven aan een gevoel dat het zijne was. Men kon ook merken in de zaal dat hij gehoor had bij de meeste aanwezigen en eveneens bij de meeste van zijn confraters, zij het dan met de nodige korrekties.

Er bestaat ongetwijfeld bij de meerderheid van de franssprekende Brusselaars een wrevel tegen hetgeen zij menen een toegeving te zijn van het zwakke regime tegen een agerend extremisme.

Enkele weken na de plechtige viering van de 75ste verjaardag van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel, op een ogenblik dat het zo nuttige werk van Stafhouders Cornil en Gilson de Rouvreur aan de toestand van de Brusselse balie een voorlopige oplossing heeft weten te geven, die de Vlamingen uit een minderheidspositie heeft gebracht, bracht de officiële proclamatie van de Voorzitter ongetwijfeld bij alle Vlamingen een oprisping teweeg. Was het werkelijk gewenst aldus in het openbaar te zeggen hoever Vlamingen en franssprekenden te Brussel van mekaar staan?

Ware het niet veel meer aangewezen, op huidig ogenblik, desnoods tegen een groot deel van het publiek in, te zeggen hoeveel begrip de twee gemeenschappen voor mekaar te Brussel moeten hebben? Dat dit gevoel van ongenoegen der Vlaamse aanwezigen, gedeeld werd door verschillende confraters en niet van de minste, van de balie te Brussel, die aldaar een verantwoordelijkheid dragen en zeker niet van Vlaams extremisme kunnen verdacht worden, was voor de Vlamingen een steun. Het zijn deze confraters die het eerst deden opmerken dat de taalwetgeving niet mag aangezien worden als een toegeving aan de extremisten, maar dat zij integendeel ertoe dient vrede te brengen tussen de twee gemeenschappen. Dat het Vlaamse volk in zijn overgrote meerderheid een taalwetgeving noodzakelijk acht moet toch te Brussel geweten worden. Dat bepaalde aspecten van deze taalwetgeving kunnen aangepast of gewijzigd worden, doet hieraan niets af.

Men begrijpt ook niet dat ten huidigen dage nog geloofd wordt in de absolute vrijheid. Hoe is het te verklaren dat precies iemand als Roger-Olivier Dalcq deze absolute vrijheid ziet als de opperste maatstaf inzake taalwetgeving?

Het argument is misschien versleten, maar lijkt ons nog altijd het sterkste: waarom aanvaarden dezelfde mensen de absolute vrijheid niet op sociaal gebied? Waarom moet de werkgever verhinderd worden eigenmachtig de toestand te regelen van zijn werknemer en waarom moet dikwijls de werknemer verdedigd worden tegen zichzelf? Het is precies om dezelfde reden dat de taalwetgeving tot stand komt en kwam: om iemand die in een minderheidspositie is, te beschermen tegen een meerderheid. Laat ons hopen dat onze zo eminente franstalige Brusselse confraters de nodige objectiviteit zullen opbrengen om in te zien dat Vlamingen te Brussel toch nog steeds in een geweldige minderheidspositie staan en dat zij de taalwetgeving nodig hebben als natuurlijk verdedigingsmiddel. Het is ons aller taak, en dit lijkt ons mogelijk door de pogingen van hogergenoemde Stafhouders, de beide gemeenschappen tot een harmonische oplossing te brengen, waarbij een zekere afstand van vrijheid de tol is die moet betaald worden voor het samenleven in rechtvaardigheid.

L. S.

MEDEDELINGEN

Raad van Europa geeft Nederlandse tekst van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens uit.

Op 21 november werd voor het Hof van de Rechten van de Mens te Straatsburg gepleit over de bevoegdheid van het Hof te oordelen over de taalrekwesten die door franssprekenden tegen de Belgische taalwetgeving werden neergelegd bij de door de Europese Conventie van de Rechten van de Mens voorziene instanties.

De informatieteksten die door de Voorlichtingsdienst van de Raad van Europa worden uitgegeven zijn over het algemeen opgesteld in het Frans, het Engels en het Duits. Af en toe wordt een tekst voorzien in een van de talen gebruikt door kleinere gemeenschappen binnen de Raad van Europa.

In 1964 heeft de Vlaamse Werkgroep van de Belgische Liga voor de Verdediging van de Rechten van de Mens aan de Raad van Europa gevraagd een Nederlandse tekst van de Europese Conventie uit te geven. Herhaalde malen werd bij de Voorlichtingsdienst aangedrongen de nodige aandacht te wijden aan het nederlandstalig publiek in België dat speciaal door de Europese Conventie is geïnteresseerd.

De tussenkomsten hadden een gunstig resultaat. De Voorlichtingsdienst van de Raad van Europa heeft zopas een uitstekende Nederlandse tekst bezorgd, in handig brochureformaat, van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens.

Alle Vlamingen die de debatten voor het Hof nader

wensen te volgen zouden deze tekst in hun bezit moeten hebben. Hij is kosteloos te verkrijgen op het secretariaat van de Belgische Liga voor de Verdediging van de Rechten van de Mens, Gulden-Vlieslaan, 1, Brussel 6; telefoon: 11.60.88.

Men kan zich telefonisch tot het secretariaat richten op: dinsdag, tussen 8 en 12.30 uur en tussen 13.30 uur en 16.30 uur; woensdag tussen 8 uur en 11.30 uur; donderdag tussen 8 uur en 10.30 uur.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor gemeenterecht: Jg. 1966 - nr. 10:
Wetgeving.

Nederlands juristenblad: jg. 1966 - nr. 39:

Van den Heuvel H., Drie kartelbeslissingen van het Hof van Justitie van De Europese Gemeenschappen. — Govaerts C.H., De aansprakelijkheid van de toezichthoudende bestuurder in de zin van art. 1. 3° Wegenverkeerswet. — Bescherming van het telefoongeheim Ontwerp van wet. — Verbetering. — Van den Berg J.D., Kaartsysteem Nederlandse Jurisprudentie. — Funke A.P., Eerste vergadering van de Commission Française Permanente pour l'Application Nationale du Droit Communautaire, gehouden te Parijs op 26 september 1966. — Crinice Le Roy R., De jaarvergadering van de Vereeniging voor administratief Recht. — Freseman Gratama J.A., Een nieuwe natuurbeschermingwet.

nr. 40:

Gerlings H.J.M., De raad van toezicht als raad van discipline. — Van der Meulen J.D., Aftrek van voorarrest. — Van der Hoeven J., In memoriam Prof. Mr.

Dr. George van den Bergh. — Caalen, E., Ruijgrok F.A.M.J., De geleidsband ter terechtzitting. — Van Panhuys H.F., Datering van verdragen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie; jg. 1966 - nr. 4925:

Van Opstall S.N., Zakelijke rechten en kwalitatieve verbintenissen (VII). — Kollewijn R.D., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Internationaal privaatrecht (III).

nr. 4926:

Van Opstall S.N., Zakelijke rechten en kwalitatieve verbintenissen (VIII, slot).

Journal des Tribunaux; jg. 1966 - nr. 4550:

Le procès du comte d'Egmont, Discours de Me A.P. Couturier. Discours de Me R.O. Dalcq. Discours de Me E. Gilson de Rouvieux.

Revue de droit pénal et de criminologie; jg. 1966 - nr. 2:

Nuvolone P., La détention préventive dans la législation pénale italienne. — Fayard M.C., Détention préventive et garde à vue en Droit français.

Recueil Dalloz Sirey (Paris); jg. 1966 - nr. 37:

Savatier R., Comment repenser la conception française actuelle de la responsabilité civile?

nr. 38:

Savatier R., Comment repenser la conception française actuelle de la responsabilité civile?

Archiv des öffentlichen Rechts; jg. 1966 - nr. 3:

Weber W., Öffentlich-rechtliche Rechtsstellungen als Gegenstand der Eigentumsgarantie in der Rechtsprechung.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"